

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет сходознавства

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота з філології на тему:

Структура, семантика та функціонування зоологічних термінів сучасної китайської мови

Студентки групи ЗМжит 60-22

факультету сходознавства

заочної форми навчання

з освітньо-професійної програми

Східна філологія: Китайська мова і
література, переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Олексенко Валерії Володимирівни

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор

Валігура О.Р.

Допущена до захисту

«___» _____ 2023 року

Завідувач кафедри

Національна шкала _____

_____ Любимова Ю. С.

(підпис) (ПІБ)

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗООНІМІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	6
1.1 Визначення понять «зоонім», «фаунонім», «зооморфізм».....	6
1.2 Історія дослідження зоонімічної лексики	10
1.3 Місце зоонімів у лексичній та фразеологічній системах китайської мови	15
Висновки до Розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗООНІМІВ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	19
2.1 Методологія дослідження зоонімічної лексики сучасної китайської мови	19
2.2 Функціонально-семантичні особливості зоонімів у складі фразеологічних одиниць	22
Висновки до Розділу 2	26
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ І ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗООНІМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	29
3.1 Типологія фразеологізмів із компонентом-зоонімом	29
3.2 Семантичні конотації зоонімів	39
3.3 Лінгвокультурний аспект зоонімів у складі фразеологічних одиниць	58
Висновки до Розділу 3	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	79
简历.....	80
Додатки.....	82

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи зумовлена необхідністю проведення нових досліджень зоонімів у сучасній китайській мові, щоб актуалізувати дані про структуру, семантику та функціонування цього широкого пласта лексики в умовах неспинного розвитку мови. У роботі приділяється увага дослідженню сучасних конотацій зоонімів, їхньому функціонуванню та лінгвокультурному впливу. Комплексне та актуальне дослідження структури, семантики та функціонування зоонімів сучасної китайської мови сприятиме деталізації картини світу носіїв сучасної китайської мови.

Метою дослідження є вивчення структурних, семантичних та функційних особливостей зоонімів сучасної китайської мови.

Для досягнення поставленої мети, нами було визначено такі завдання:

- 1) Аналіз теоретичних засад дослідження зоонімів китайської мови вітчизняними та зарубіжними вченими;
- 2) Збір та аналіз класифікацій зоонімів китайської мови;
- 3) Аналіз семантичних конотацій зоонімів у сучасному слововживанні носіями китайської мови;
- 4) Вивчення функціонування зоонімів у складі фразеологізмів сучасної китайської мови;
- 5) Виділення особливих етнокультурних рис через семантичний аналіз фразеологічних одиниць сучасної китайської мови, до складу яких входять зооніми.

Об'єктом дипломної роботи є зоонімічна лексика сучасної китайської мови, а **предметом** – структура, семантика та функціонування зоонімів сучасної китайської мови.

Під час дослідження ми послуговувались такими **матеріалами**: зооніми та фразеологічні одиниці із компонентом-зоонімом, що фігурують у живій розмовній мові носіїв та у фразеологічних словниках китайської мови.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано такі наукові методи:

- 1) Індуктивний метод підбору та опрацювання матеріалів;
- 2) Дедуктивний метод для формування висновків з обраних матеріалів дослідження;
- 3) Аналіз та синтез для виявлення структурних, семантичних, функційних та лінгвокультурологічних особливостей зоонімічної лексики сучасної китайської мови;
- 4) Описовий метод для виділення одиниць аналізу, їхньої класифікації та вияву їхніх характерних ознак;
- 5) Спостереження, зокрема опитування носіїв мови для укладання реального уявлення про вживання зоонімів у сучасній розмовній мові та виявлення семантичних конотацій, характерних сучасній мові;
- 6) Суцільна вибірка для складання списку зоонімів для розгляду та аналізу;
- 7) Лінгвокультурологічний аналіз змісту зоонімів сучасної китайської мови;

Наукова новизна одержаних результатів полягає в актуалізації та комплексності дослідження структури, семантики та функціонування зоонімічної лексики сучасної китайської мови із установленням її сучасного етнокультурного змісту.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що її результати стануть внеском до загальної теорії перекладу, теорії літератури, зіставного мовознавства, лексикології, а також слугуватимуть основою для подальших досліджень зоонімів китайської мови. Кваліфікаційна робота може

використовуватися як матеріал під час навчання студентів вищих навчальних закладів за напрямом підготовки: можуть використані під час навчання студентів вищих навчальних закладів за такими напрямами підготовки: «Філологія (мова і література)», «Філологія (переклад)».

Апробація результатів дослідження виконана на Міжнародній науково-практичній відеоконференції “AD ORBEM PER LINGUAS ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ” (18-19 травня, 2023 року). Робота також здобула диплом III ступеня у I турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Східні мови» у 2022/2023 н.р.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, резюме китайською мовою та додатку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗООНІМІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1 Визначення понять «зоонім», «фаунонім», «зооморфізм»

Термін зоонім з'явився в мовознавстві 60-х рр. ХХ ст. У зв'язку із порівняно недавньою появою, загальноприйнятого значення цей термін поки не має. З точки зору ономастики, розділу мовознавства про сукупність власних імен об'єктів, зоонім – це власне ім'я (кличка) тварини, в тому числі домашньої (Оліферук, 2023). У «широкому» розумінні до зоонімів відносять також назви частин тіла тварини (лапа, хвіст); похідні від назв тварин (курятина, окотитися); предмети, пов'язані з тваринами (пасовище, хлів) (Калініченко, 2020).

Близьким за змістом до даної дефініції є термін фаунонім. Фауноніми – мовні одиниці, що позначають об'єкти і явища тваринного світу і пов'язані з ними процеси і явища: назви самих тварин, якості і характеристики, особливості поведінки тварин (Войцехович, 2007). При «вужькому» розумінні розглянутого терміна до зоонімів відносять «систему утворень реально існуючих тварин, що сформувалася у різних етносів і реалізується у традиційному мисленні носіїв мови» (Калініченко, 2020).

У роботах вітчизняних лінгвістів згадується термін зоотроп: зоотропи, будучи вторинними номінаціями, дозволяють економно, за допомогою наявних мовних одиниць, назвати і схарактеризувати людину в широкому діапазоні перцептивно і ментально сприйманих якостей (Калініченко, 2020). Серед багатьох функцій таких мовних одиниць виділяють номінативну й оціночну.

Також дослідниця Ф. Е. Абдулаєва для називання такої лексики приводить дещо схожий з зоонімом термін для найменувань флори і фауни – біоніки (Реуцька, 2021).

Серед лінгвістичних робіт також виділяється термін «зооморфізм», під яким розуміють зоонім, що використовується як метафорична характеристика людини через уподоблення її зовнішнього вигляду, характеру, особливостей поведінки та інших рис тварині. Такі зооморфні номінації охоплюють широкий семантичний простір, відповідне до різноманітних сфер прояву людських якостей. Перш за все, вони завжди експресивно-оцінні (Реуцька, 2021). Це трактування підкреслює роль зоонімів як компонентів у складі фразеологічних одиниць.

Гаврилюк М.А. під терміном зоонім розуміє «семантичне перенесення, відбиття загальної когнітивної тенденції процесу метафоризації, згідно з якою перенесення найменувань предметів і явищ навколишнього середовища здійснюється на людину» (Реуцька, 2021). Це трактування також підкреслює те, що така характеристика зоонімів як метафоричність робить цей пласт лексики вдалим матеріалом для формування фразеологічних одиниць.

Головна роль при формуванні загального фразеологічного значення належить особливому компоненту, який входить в структуру фразеологічної одиниці. Одним із таких компонентів і є зоонім. Перенесення найменування за подібністю є одним з найбільш розповсюдженим способом формування фразеологізмів.

У будь-якій мові світу зооніми являють собою особливий пласт лексики. Саме зооніми є інструментом вираження відмінності в національно-культурних уявленнях, психологічних, ментальних і соціальних особливостях, властивих кожній мові. Порівнюючи людські характеристики з тваринними, носії мов вдаються, головним чином, до тих представників фауни, які є типовими для тієї чи іншої місцевості. Хоча, така традиція не завжди дотримується. Лев, наприклад, не є типовою твариною для території України, хоча уявлення про те, що це

найхоробріший, найвідважніший і найсильніший звір серед усіх, знайшло відбиток і в українській мові (Головня, 2011).

Звернення до імен тварин є цілком природним, оскільки люди здавна жили пліч-о-пліч із тваринами, і виділяли в них певні особливості, такі як звички, спосіб життя, тип поведінки тощо. Таким чином найменування тварин проходили процес метафоризації.

У більшості фразеологізмів, в яких використовується компонент-зоонім, зустрічається тип метафоричного перенесення для опису різних аспектів людського характеру людини, зовнішності та інтелектуальних здібностей. У таких випадках зооніми стають символами моральних та розумових рис людини.

Велика кількість фразеологізмів з компонентом-зоонімом має повні або часткові еквіваленти в інших мовах. Це можна пояснити збігом уявного відображення реальної дійсності у носіїв різних мов і загальних елементів культури, так званих «культурних універсалій». Культурні універсалії є елементами мови, культури, менталітету, що, згідно з проведеними антропологічними дослідженнями, поділяють практично всі людські суспільства (Brown, 2004). Варто також зазначити, що через відмінності культурологічних чинників, етнічних особливостей, різних мовних картин світу і різних літературних джерел, багато зоонімів містять відтінки значень, зрозумілі тільки носіям окремої лінгвокультури. Ці подібності та відмінності більш детально будуть розглянуті в практичній частині.

Як правило, з оцінним компонентом значення тісно пов'язаний емоційний компонент – вираження почуттів і емоцій. Це можна пояснити тим, що оцінка людиною якогось явища в межах семантики фразеологічної одиниці зазвичай зумовлена певним емоційним ставленням або переживанням. Оцінний та емоційний компоненти конотації пов'язуються експресивним компонентом, який декодується за допомогою лексичних інтенсифікаторів, що виражають більшу, в порівнянні з нормою, ступінь ознаки. Останній компонент конотації, функціонально-

стилістичний, свідчить про приналежність фразеологічної одиниці з компонентом-зоонімом до того чи іншого стилю мовлення.

Серед фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом найчастіше спостерігається змішана оцінна конотація, що відображає амбівалентність нашого сприйняття живої природи, з переважанням негативного суб'єктивно-оцінного компонента (Калініченко, 2020).

Конотації зазвичай пов'язані з експресивним компонентом, який декодується за допомогою лексичних інтенсифікаторів, що виражають більшу, в порівнянні з нормою, ступінь ознаки. Останній компонент конотації, функціонально-стилістичний, свідчить про приналежність фразеологічної одиниці з компонентом-зоонімом до того чи іншого стилю мовлення, їх поширеності, вживаності.

Тож можна сказати, що зооніми можуть виконувати різні функції в мові і можуть характеризувати людину з різних сторін. Гаврилюк М.А. пропонує таку класифікацію характеристик людини, які можуть відображати фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом:

- фізичні властивості суб'єкта;
- зовнішній вигляд;
- психічні властивості суб'єкта;
- рівень інтелектуального розвитку
- звички, вміння, навички суб'єкта (хитрий як лисиця)

(Калініченко, 2020).

У лексичному складі будь-якої мови світу зооніми представляють собою досить специфічний пласт. Через призму зоонімів можливо виявити відмінності в національних культурних уявленнях, психологічних, ментальних і соціальних особливостях і різноманітних звичаях, властивих культурі в цілому. Зооніми як мовні одиниці володіють значним інформаційним потенціалом і можуть виконувати різні функції в мові (Семенова, 2018).

Варто зазначити, що через відмінності культурологічних чинників, етнічних особливостей, різних мовних картин світу і різних літературних джерел багато зоонімів містять елемент значення, який зрозумілий тільки носіям даної лінгвокультури. Ці подібності та відмінності більш детально будуть розглянуті в практичному розділі.

Вважається, що звернення до імен тварин є природним, оскільки тварини, як і люди, мають власні риси та звички, кожному з них притаманний власний спосіб життя і тип поведінки. Багато найменування тварин стали стійкими метафорами, наприклад: лисиця - хитра, ведмідь - незграбний, вівця - дурна і тд.

Вчена О.В. Семенова стверджує, що «образи, пов'язані з тваринами, присутні у всіх мовних пластах. Спілкування з живою природою призвело до того, що людин ставить себе на найвищий щабель розвитку тваринного світу та порівнює різноманітні власні негативні якості з поведінкою тварин» (Семенова, 2018). Людство розвивається невід'ємно від природи і світу тварин, що дозволило виділити чимало асоціативних рис у тварин, як негативних, так і позитивних і нейтральних.

1.2 Історія дослідження зоонімічної лексики

Історія дослідження зоонімічної лексики охоплює різні аспекти мови та культури та пов'язана із такими розділами науки як лексикологія, фразеологія та культурологія.

Зооніми, як окремі лексичні одиниці і як компоненти фразеологічних одиниць, широко представлені у всіх мовах світу. У сучасному мовознавстві лексика на означення тварин (зооніми, зоотропи, зоосемізми, фаунізми, анімалізми тощо) досліджується в багатьох аспектах. Серед науковців, що вивчають переносне значення зоонімів, можна виділити роботи А.В. Головні, В.І. Руснак, К.В. Ніколаєнко,

М. Баган; серед спрямованих на вивчення зоонімів китайської мови, можна виділити дослідження К.Цуй, Г.Цуй, Н.А. Сіманчук, Н. О. Оськіної та інших. У своїх дослідженнях вчені розглядають образний потенціал зооморфізмів, їх системну організацію, семантико-типологічну характеристику та виявляють національну специфіку зооморфних найменувань.

Вивчаючи зооніми у складі фразеологічних одиниць, розглянемо персонально деякі важливі підходи вивчення фразеологізмів.

Фразеологічні одиниці – це яскраві фрагменти народної мудрості, які відображають світогляд цілого етносу. Вони вживаються в різних сферах життя, починаючи з фільмів, серіалів та телевізійних шоу, закінчуючи повсякденною розмовою або листуванням. Основними характеристиками фразеологізмів, як правило, вважаються стійкість конструкції та цілісність значення.

Фразеологізми китайської мови мають свою національну своєрідність, у якій відображається спосіб життя, характер, культура та традиції китайського народу.

Питання вивчення фразеології китайської мови привертало увагу багатьох китайських науковців, з яких найбільш відомі: Ма Гофань, Яо Пенци, Ні Баюан, Ван Дзяньнь.

Класичною класифікацією фразеологізмів китайської мови вважається класифікація, яку надає китайський вчений 马国凡 (Ма Гофань) в роботі 成语简论 («Нариси з фразеології»). Науковець виділяє 5 типів фразеологізмів:

- 1) Ченьюй 成语 – ідіоми;
- 2) Яньюй 颜语 – прислів'я;
- 3) Сехоуей 歇后语 – недомовки;
- 4) Гуаньюн'юй 惯用语 – фразеологічні сполучення;
- 5) Суейюй 俗语 – приказки.

Розглянемо детальніше деякі важливі підходи вивчення фразеологічних одиниць.

М.В. Кравчук (2018) виділяє наступні підходи до класифікації фразеологічних одиниць:

- Семантичний;
- Етимологічний;
- Функціонально-стилістичний;
- Граматичний;

А.А. Калініченко за основоположний критерій бере конотацію і розділяє фразеологічні одиниці мови на емоціонально-марковані та стилістично-нейтральні (Калініченко, 2020).

З урахуванням особливостей семантики та структури китайської мови, виділяють наступні типи фразеологічних одиниць: паралельні конструкції, непаралельні конструкції та частково паралельні. Лексико-семантичний паралелізм виявляється у тому, що перший і третій ієрогліфи відносяться до одного семантичного поля, у той час як другий і четвертий ієрогліфи належать до іншого семантичного поля. Наведемо приклад:

- 龙飞凤舞 (lóng fēi fèng wǔ) – дослівно «політ дракона, танок фенікса», вислів використовується для підкреслення величі та гармонії у будь-якому їхньому виявленні; та має паралельну конструкцію, оскільки перший та третій ієрогліфи відносяться до одного семантичного поля: дракон та фенікс – міфічні істоти.

Фразеологічні одиниці непаралельних конструкцій не обмежуються лексико-граматичними критеріями та можуть включати в себе найрізноманітніші структури з точки зору синтаксичної будови та лексичного складу. У таких фразеологічних одиницях можуть зустрічатися сполучники та прийменники. Наприклад:

- 狗咬吕洞宾，不识好心人 – дослівно «собака покусав Люй Дунбіня – не

бачить доброго серця», вислів означає невдячну людину і непаралельну конструкцію, оскільки ієрогліфи, що належать до однієї семантичної групи, розміщені не паралельно

Фразеологічні одиниці – це яскраві фрагменти народної мудрості, які відображають світогляд народу. Вони вживаються в різних сферах життя людей, починаючи з фільмів серіалів та телевізійних шоу та закінчуючи онлайн-переписками.

Фразеологізми китайської мови мають свою національну своєрідність, завдяки якій вичаючі китайську фразеологію пізнають спосіб життя, характер, культуру та традиції китайського народу.

Якщо зробити запит на тлумаченням слова «фразеологізм» (熟语) в китайській пошуковій системі 百度, то можна отримати таке визначення:

«熟语，指常用的固定短语。如：乱七八糟、不管三七二十一、死马当作活马医等。熟语用词固定、语义结合紧密、语音和谐，是语言中独立运用的词汇单位，它包括成语、谚语、歇后语和惯用语。熟语一般具有两个特点：结构上的稳定性、意义上的整体性».

Фразеологізм – це загальноживана стійка фраза, наприклад: 乱七八糟 (хаос, плутаниця), 不管三七二十一 (незважаючи ні на що, не думаючи), 死马当活马医 (не здаватися до останнього). Фразеологічні одиниці мають фіксований словарний запас, тісно пов'язану об'єднану семантику та гармонійну фонетику; використовуються в мові самостійно та включають ченьюй, прислів'я, недомовки та стійкі вирази. Фразеологізми, як правило, мають дві характеристики: стійкість своєрідної конструкції і цілісність значення.

Питання вивчення фразеологічних одиниць привертало увагу багатьох вчених. Серед іноземних вчених-синологів, які вивчали фразеологічні одиниці китайської мови, відомі: Л. П. Сміт, У. Вайнрайх, Тянь Цзюань тощо. Серед китайських

науковців фразеологію досліджували Ма Гофань, Яо Пенци, Ні Баоюань та інші. З українських синологів, які займалися вивченням фразеологізмів, можна виділити О.М. Шевченко, О.В. Семенова, А.А. Реуцька, Н.А. Сіманчук, Н.С. Оліферук, А.А. Калініченко, Н.О. Оськіна, Т.В. Нікітіна.

Значний внесок у розвиток фразеології китайської мови вніс вчений 马国凡 (Ма Гофань). Вперше погляди Ма Гофаня були викладені в роботі 成语简论 («Нариси з фразеології»), де науковець наводить класифікацію фразеологічних одиниць китайської мови, яка пізніше отримала світове визнання.

Розглянемо детальніше цю класифікацію фразеологізмів. Вчений наводить п'ять основних видів фразеологізми китайської мови (1962):

- 1) 成语 chéngyǔ – ченьюй (ідіоми, стійкі фразеологічні сполучення);
- 2) 敬句语 jìngjùyǔ – цзінцзююй (крилаті фрази, афоризми);
- 3) 歇后语 xiēhòuyǔ – сехоуюй (народні вислови-недомовки);
- 4) 谚语 yànyǔ – ян'юй (прислів'я та приказки);
- 5) 俗语 sùyǔ – суюй (приказки).

Додатково дослідники виділять у окремий вид фразеологічних одиниць китайської мови 惯用语 guānyòngyǔ (惯用语) – стійкі, зазвичай трискладові словосполучення, особливістю яких є емоційно-експресивне насичення, образність і лаконічність. На відміну від інших фразеологічних одиниць, гуаньюньюй в своїй структурі допускають певні перетворення, як-от: зміна послідовності компонентів, додавання компонентів, а також розрив структури звичних виразів іншими словами (Вень Дуаньчжен, 2009).

1.3 Місце зоонімів у лексичній та фразеологічній системах китайської мови

У китайських лінгвістичних працях найпоширенішою і практично єдиною є класифікація фразеологізмів китайської мови, яка ґрунтується на наявності образності, на структурно-семантичному і лексико-синтаксичному принципі.

Необразні засоби на відміну від зображально-виразних засобів не пов'язані з переносним або метафоричним вживанням стійких словосполучень. Вони мають емоційно-оцінне і експресивне значення та відтінки. Емоційно-оцінне значення може бути позитивним і негативним. Необразні фразеологізми перекладаються зазвичай еквівалентами, не допускаючи здебільшого калькування, і не представляють особливих труднощів для перекладача.

Під семантикою ми розуміємо сенс мовних виразів в конкретних умовах їх вживання. Фразеологізми є узагальненням життєвого і соціально-історичного досвіду народу. Через це семантика фразеологічні одиниці будь-якої мови приймають національно-культурні характеристики. Також слід зазначити, що фразеологізми – це образні вирази, вони багатозначні і зазвичай вживаються в переносному значенні (Калініченко, 2020).

Семантика зооморфізму характеризується рухливістю та змінюваністю: загальний образ, який базується на прямому позначення тварини, дозволяє носію мови по-різному «повертати» його, ізооморфізм набуває власну багатозначність. Один і той же зоонім може мати кілька значень. Наприклад, зоонім «свиня» може означати як брудну та неохайну людину, так і неосвічену та некультурну, додатково може підкреслювати грубість та дикість як риси поведінки.

Для позначення власної «внутрішньої багатозначності» зоонімів запропоновано термін дифузне значення. Семантичну дифузність зоонімів можна пояснити тим, що їх мотиватором у мові є вся емпірична, тобто заснована на

уявленнях, частина прямого значення, а також пов'язані з вихідною зооназвою культурно-історичні асоціації. Слід звернути увагу, що дифузність не змогла б сформуватися без впливу фольклору та літератури (Калініченко, 2020).

У семантичній структурі зооніма, як і у будь-якій іншій лексемі, виділяється ядро лексичного значення, представлене граматичним і предметно-понятійним макрокомпонентами.

Виокремлюють також навколо ядерну зону, представлену «периферійними, потенційними і «прихованими» семами».

В. Лаврова, розглядаючи структуру зооніма як мікросистему, зазначає, що кожен елемент, який зв'язаний з іншим і залежить від нього, пропонує наступну ієрархічну класифікацію сем, що утворюють семантичну структуру зоонімів:

Ядерна сема – центральний семантичний мікрокомпонент, позначаючий постійну ознаку предмета. Є найбільш абстрактною ознакою, яка присутня в значенні зоонімів і відносить певного до царства тварин. Кваліфікуюча сема називає відмінні ознаки предмета в ряду зіставлення.

Формування переносних значень зоонімів здійснюється за рахунок переструктурування: предметно-понятійний макрокомпонент відходить до периферії, в той час як потенційні семи займають позицію ядра лексичного значення. Таким чином, виникає семантичний похідний зоонім, вжитий у метафоричному значенні для характеристики людини (Калініченко, 2020).

Часто китайські зооніми є однозначними номінаціями і не утворюють метафоричних похідних в результаті семантичного перенесення. Лексика китайської мови має низку таких специфічних характеристик, властивих їй як мові ізолюючого типу, як морфемна значимість складання, збіг складу з мінімальною значущою одиницею мови, ієрогліфічна система писемності та ін. які, в свою чергу, визначають структурні та семантичні особливості лексики. Тому, переносні значення формуються не на основі переструктурування лексичного значення за

рахунок заняття позиції семантичного ядра периферійними семами, а на основі додавання до ключового слову-зооніму слів-мотиваторів, що вказують на ці периферійні семи, які беруть участь у формуванні переносної семантики (Реуцька, 2021).

Висновки до Розділу 1

На основі реферативного аналізу наукової літератури з лексикології та фразеології (як китайською, так і українською), а також власних роздумів над темою обраного дослідження ми дійшли таких висновків:

Термін «зоонім» вважається у мовознавстві порівняно новим, а відтак конкретного визначення до нього у науковій спільноті ще не сформулювалося. Як правило, до зоонімів відносять систему назв реальних тварин, що сформувалася у різних етносів і реалізується в традиційному мисленні носіїв мови. Спорідненими до зооніма термінами, що часто фігурують у наукових працях з теми, є: зооморфізми, зоотропи, зоосемізми, фаунізми, біоніки, анімалізми тощо.

Люди здавна ототожнювали себе із тваринами, знаходячи спільні риси в різних аспектах. Набуваючи оцінної та емоційної конотації, зооніми проходили процес метафоризації, що зробило їх вдалим компонентом фразеологічних одиниць. Фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом можуть відображати такі характеристики людини, як зовнішній вигляд, характер, інтелектуальні особливості, особливості поведінкових реакцій, соціально-рольові характеристики, соціальні стосунки та соціальну оцінку. Перенесення значення найменування за подібністю досі є одним з найбільш розповсюджених способів формування фразеологізмів.

Велика кількість фразеологізмів з компонентом-зоонімом має повні або часткові еквіваленти в інших мовах. Збіг уявного відображення реальної дійсності у носіїв різних мов називається «культурною універсалією». Разом з тим, багато зоонімів містять відтінки значень, зрозумілі тільки носіям окремої лінгвокультури.

Конотації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом зазвичай пов'язані з експресивним компонентом, який декодується за допомогою лексичних інтенсифікаторів, що виражають більшу, в порівнянні з нормою, ступінь ознаки.

У цьому контексті, фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом китайської мови складають особливий науковий інтерес через неповторні особливості їхньої структури, функціональність та конотативну варіативність.

У лексичному складі будь-якої мови світу зооніми становлять досить специфічний пласт. Через призму зоонімів можливо виявити відмінності в національних культурних уявленнях, психологічних, ментальних і соціальних особливостях і різноманітних звичаях, властивих культурі в цілому. Зооніми як мовні одиниці володіють значним інформаційним потенціалом і можуть виконувати різні функції в мові.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗООНІМІВ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Методологія дослідження зоонімічної лексики сучасної китайської мови

Дослідження структури, семантики та функціонування зоонімічної лексики у сучасній китайській мові вимагає використання ряду наукових методів. Лінгвістична наука входить до сукупності емпіричних дисциплін і характеризується суперечністю між дедуктивним та індуктивними методами дослідження. Ця суперечність виникає з розриву між фактичним матеріалом і сутністю об'єкта дослідження. Відповідно, наукове дослідження може проводитися двома способами: від сутностей до фактів або навпаки (Сіманчук, 2021).

Індуктивний метод, який використовується у дослідженні, включає в себе збір і обробку фактичного матеріалу, який потім узагальнюється і перетворюється в сутність. Індуктивний метод дозволяє виявити нові мовні закономірності та патерни на основі аналізу конкретних мовних явищ, у нашому випадку – зоонімів китайської мови.

Навідміну від цього, дедуктивний метод дозволяє виводити окремі тези з загальних положень. Це виконується за допомогою логіки, де з загальних правил виводяться нові істинні положення. За допомогою дедуктивного методу з аналізованого теоретичного та методологічного матеріалу, включаючи вітчизняних і закордонних авторів, виділені праці, які відповідають предмету та об'єкту дипломної роботи. Також дедуктивний метод нами було застосовано для виведення конкретних висновків із загального та лінгвокультурологічного аналізу досліджуваних лексичних одиниць – зоонімів.

Метод синтезу був використаний для узагальнення аналізованого теоретичного матеріалу та наукових поглядів на інтерпретацію поняття «зоонім», його

класифікаційних ознак і способів функціонування як частини лексичного пласту сучасної китайської мови. Це дозволило нам об'єднати результати дослідження у цілісні теорії та концепції, що пояснюють функціонування зоонімів у сучасній китайській мові. Також метод синтезу допоміг проаналізувати зооніми як мовне явище в контексті мови в цілому, розглянути зв'язок зоонімів з іншими елементами мовленнєвого процесу та культурними факторами.

За допомогою аналізу як методу наукового дослідження були докладно розглянуті структурні, семантичні, лінгвокультурологічні та функціональні особливості зоонімів сучасної китайської мови. Аналіз як метод дозволяє аналізувати мовні явища та виявляти закономірності, що їх характеризують: у нашій роботі за цим методом досліджуються зооніми як лексичні паттерни.

Основною метою описового методу у нашому дослідженні є створення докладного опису зоонімів та їхніх семантичних конотацій у складі фразеологічних одиниць. Дослідження описів зоонімів китайської та української мов дозволяє порівнювати мовні системи та ідентифікувати подібності та розбіжності між ними. Це важливо для вивчення мов у культурному та соціальному контексті, а також для розвитку мовознавства в цілому. У цьому контексті, описовий метод допомагає розуміти, як мова взаємодіє з культурою, традиціями, спільнотами та ідентичністю.

У процесі культурної інтерпретації фразеологізмів провідна роль належить словам-компонентам фразеологізмів, які розуміються як культурні знаки, оскільки є іменами реалій, нагороджених культурними смислами. Культурна значущість слів-компонентів актуалізується за їхньої кореспонденції з тематичними кодами культури. Стрижневі компоненти фразеологізмів виражають різні ознаки, концептуальні маркери, функціонування в мові. Склад фразеологізму розчленовується на символічні знаки, що позначаються, знаками різноманітних якостей, описуваних властивостей або дій/станів.

Використання описового методу в дослідженні передбачало застосування наступних прийомів: суцільна вибірка матеріалу (з лексикографічних, фразеологічних словників та інтернет-ресурсів), подальша систематизація опрацьованого матеріалу, резюмування на основі проведеного аналізу, зіставний аналіз фразеологізмів із компонентом-зоонімом для виявлення і тлумачення їх специфічних рис. Робота над розглядом семантичних особливостей зоонімів китайської мови була здійснена за допомогою методу фразеологічного опису, що ґрунтується на різних видах переосмислення та інтерпретацією мовного матеріалу (Сіманчук, 2021).

Лінгвокультурологічний аналіз використовується як науковий метод дослідження для розуміння взаємозв'язку мови та культури. У нашій роботі ми використовуємо лінгвокультурологічний аналіз для вивчення культурних, релігійних, менталітетних та соціальних аспектів життя людини, що виражаються у сучасній китайській мові через зооніми. За допомогою лінгвокультурологічного аналізу ми розкрили культурні концепти та властиві картині світобачення носіїв китайської мови стереотипи, що закладені в мову на прикладах фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом. Лінгвокультурологічний аналіз допомагає вивчити мовні аспекти міжкультурної комунікації та виявити потенційні проблеми та недорозуміння, що виникають в процесі спілкування між представниками різних культур. Таким чином, аналізуючи семантичні конотації зоонімів китайською та українською мовами ми знаходимо збіжності та розбіжності у сприйнятті світу представниками цих двох лінгвокультур. Таким чином результати нашого лінгвокультурологічного аналізу сприятимуть кращому розумінню між китайською та українськими культурами та покращенню міжкультурних відносин.

Для вивчення культурного контексту зоонімів ми розглядали їхнє функціонування у складі фразеологічних одиниць китайської мови. Аналізуючи культурну специфіку китайських фразеологізмів, ми досліджували приклади їх

вживання. Це допомогло нам пояснити, чому деякі з них мають позитивну культурну конотацію, в той час як інші мають негативну, а деякі нейтральну.

Абсолютно доведеним є той факт, що тваринний світ був і залишається одним із найпривабливіших об'єктів спостереження для людини. Мовна картина світу складалася протягом усієї історії людства, тому традиція фразеологізації поведінки та повадок тварин – одна з найдавніших. Фразеологізми з анімалістичним компонентом не тільки фіксують контакт людини та тварини, а й транслюють досвід попередніх поколінь.

2.2 Функціонально-семантичні особливості зоонімів у складі фразеологічних одиниць

Китайський дослідник-фразеолог Бао Хун у статті «Національно-культурна специфіка фразеологізмів» вказує на те, що «кожна мова невіддільна від культури, яка становить її змістовний аспект. Мова не тільки миттєво відбиває сучасну культуру, а й фіксує її попередні стани і передає її цінності від покоління до покоління» (Бао Хун, 1999).

Бао Хун (1999) також зазначає, що фразеологізми можуть виявляти національну культуру трояким чином:

- 1) Комплексно, тобто, своїм ідіоматичним значенням, усіма компонентами разом, що становить суть будь-якої фразеологічної одиниці.
- 2) Національно-культурна специфіка відбивається розчленовано, тобто. елементами свого складу.
- 3) Фразеологізми відображають народну культуру своїми прототипами – вільними словосполученнями, що описують певні звичаї, свята, подробиці або явища побуту та культури, історичні звичаї в житті народу та багато іншого. Саме до цієї групи належить велика кількість фразеологізмів із

компонентом-зоонімом, які розповідають про представників тваринного світу, споконвічних супутників людини.

Тянь Цзюань (2001) у своїй роботі «Структурні та семантичні особливості соматичних фразеологізмів» проводить докладний порівняльний аналіз подібних фразеологізмів і приходять до висновку, що відмінності в структурній організації та семантичних властивостях фразеологічних одиниць обумовлені структурними особливостями двох мов. Тим не менш, вона знаходить і такі фразеологічні одиниці, які мають повну відповідність і в китайській, і в українських мовах.

Семантичний елемент фразеологічного значення відображає відношення суб'єкта до об'єктів реальної дійсності та їх оцінку. Фразеологічному значенню притаманна глибока семантична місткість, в його структурі значна роль надається конотаціям, тобто додатковим семантичним або стилістичним відтінкам, що виражають емоційно-експресивне або оцінювальне забарвлення. Образний компонент, що входить до складу конотації, є структурною основою фразеологічного значення (Кочерган, 2003).

Незважаючи на близькість українських та китайських фразеологізмів за їхньою суттю, знайти точний еквівалент українським ідіоматичним виразам у китайській мові дуже важко. Більшість українських фразеологізмів робить мову живою та експресивною саме завдяки особливостям розмовного забарвлення, а в китайській мові це явище спостерігається менше. У китайській мові більше акцентується увага на певному символізмі зооніма.

Слова-символи з'явилися тоді, коли освоєння навколишнього простору перейшло від практичної чи емпіричної фази у фазу символізації отриманого досвіду, фіксації знайдених і використовуваних речей та предметів, перетворення їх на явище дискурсивного характеру. Символічне освоєння тваринного світу – одне із найбільш показових у цьому сенсі випадків. Як символ, тварини вбирали в себе людські атрибути та якості: одним приписувалося боягузтво, іншим – хитрість і т.д.

Якщо в українській фразеології впертість, бойовий дух, розумова обмеженість і навіть тупість асоціюється з бараном, то в китайській мові на місце барана встає порося. 豕虎竞渡 (shǐ hǔ jìng dù) – фразеологізм про свиню, що вперто змагається із тигром. Натомість у китайській мовній картині світу баран представлений врівноваженим, поступливим, тихим: 群羊跪拜 (qún yáng guì bài) – «стадо овець віддає шану», у значенні групи людей, що шанобливо слідує за лідером подібно до вівці, яка віддає шану своєму пастухові.

Питання лексичної символізації, зв'язку мови, її номінативної функції та психологічних якостей та поведінкових рис людини сьогодні вивчають у рамках міждисциплінарного проекту – етнопсихолінгвістика.

Етнопсихолінгвістика (грец. *ethnos* — плем'я, народ, *psyche* — душа і лат. *lingua* — мова) — галузь психолінгвістики, що вивчає національно-культурну варіативність у мовленнєвих операціях та діях, актах мовленнєвої діяльності, мовній свідомості, організації процесів мовленнєвого спілкування. Даний напрям виник ще в 1970-х роках минулого століття тоді, коли питання культурної специфіки словесної тканини мови переросли від обговорення співвідношення мови та культури до наукового аналізу механізму номінації, фразеологізації дійсності.

Якщо розглядати зоонімічні фразеологізми у контексті перекладу, важливо звернути увагу як на семантику, так і на структуру виразу. Спираючись на цей принцип, можна виділити наступні способи перекладу фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом:

- 1) Граматична заміна: між системами двох мов лише в рідкісних випадках можна спостерігати повний збіг. Граматичні системи китайської та української мов докорінно вирізняються, тому при перекладі з китайської на українську ми додаємо граматичні категорії, властиві мові перекладу для збереження сенсу.

- 2) Заміна частин мови: у китайській та українській мовах також не збігаються частини мови, тобто існують специфічні частини мови, відсутні в іншій мові. Наприклад, в китайській мові немає дієприслівників, а в українській – лічильних слів. Більше того, одне й те ж слово може вказувати на декілька граматичних категорій одночасно: це риса китайської мови як ізолюючої.
- 3) Заміна членів речення: перебудова синтаксичної структури речення зазвичай пояснюється тим, що без подібних перетворень переклад виглядає неприродним і не відповідає нормам лексико-синтаксичної сполучуваності одиниць мови перекладу.
- 4) Лексична заміна: існують кілька видів лексичних заміन, які використовуються при перекладі фразеологізмів, розглянемо конкретизацію та генералізацію. Конкретизація полягає у заміні слова з більш загальним значенням словом більш конкретним. Генералізація полягає в заміні конкретного поняття більш загальним.

При перекладі фразеологізмів із компонентом-зоонімом найчістіше вживається описовий переклад, оскільки фразеологічні одиниці тісно пов'язані із культурною та мовною системою оригіналу, а зооніми часто виступають реаліями. Слова- та фразеологізми-реалії позначають предмети, поняття та ситуації, які не існують у практичному досвіді людей, котрі розмовляють іншою мовою. Сюди відносяться слова, які позначають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, що властиві тільки даній лінгвокультурі, їм притаманний яскраво виражений національний колорит. Саме через відмінні умови життя, клімат, історію, культурні цінності, традиції та звичаї, у кожній мові виникають такі одиниці, що позначають явища та процеси, властиві лише побуту та способу життя конкретного народу.

Фразеологізми китайської мови мають яскраво виражену національну самобутність. В їх основі лежать факти, явища, події, що відносяться, як правило, до

історії, культури, побуту, традицій та звичаїв китайців. Незнання тих чи інших реалій призводить до неправильного розуміння цілісного переносно-образного значення висловлювання, порушує процес комунікації. Так, у китайських фразеологізмах часто зустрічаються зоонімічні реалії, які добре знайомі та зрозумілі китайцям, але залишаються загадкою для іноземців. Наприклад, в українській мові відсутні фразеологічні одиниці із зоонімом «дракон», оскільки це реалія притаманна китайській культурі: 望子成龙 (wàng zǐ chéng lóng) – «сподіватися, що син стане драконом», що означає надію на те, що діти стануть успішними в житті.

Як і в українській мові, чимало фразеологічних одиниць китайської мови із компонентом-зоонімом походять із текстів казок, міфів та легенд, байок, історичних оповідань і класичних творів. Такі фразеологізми становлять найбільш образну та мальовничу частину фонду китайської мови.

Висновки до Розділу 2

Дослідження структури, семантики та функціонування зоонімічної лексики у сучасній китайській мові вимагає використання таких наукових методів, як:

- 1) Дедуктивний та індуктивний методи. Відповідно до цих методів, наукове дослідження може проводитися двома способами: від сутностей до фактів або навпаки. Індуктивний метод включає в себе збір і обробку фактичного матеріалу, який потім узагальнюється і перетворюється в сутність. Дедуктивний метод дозволяє виводити окремі тези з загальних положень, тобто логічно вивести із загальних правил нові істинні положення та висновки.
- 2) Метод синтезу, що використовується для узагальнення аналізованого теоретичного матеріалу та наукових поглядів.
- 3) Аналіз мовного явища, що дозволяє виявляти закономірності, що їх характеризують.

- 4) Описовий метод, що передбачає докладний опис зоонімів та їхніх семантичних конотацій у складі фразеологічних одиниць. Дослідження описів зоонімів китайської та української мов дозволяє порівнювати мовні системи та ідентифікувати подібності та розбіжності між ними.
- 5) Лінгвокультурологічний аналіз, що допомагає вивчити аспекти міжкультурної комунікації та виявити потенційні проблеми та недорозуміння, що виникають в процесі спілкування між представниками різних культур. Таким чином результати нашого лінгвокультурологічного аналізу сприятимуть кращому розумінню між китайською та українськими культурами та покращенню міжкультурних відносин.

Для вивчення культурного контексту зоонімів ми розглядали їхнє функціонування у складі фразеологічних одиниць китайської мови.

Незважаючи на близькість українських та китайських фразеологізмів за їхньою суттю, знайти точний еквівалент українським ідіоматичним виразам у китайській мові і навпаки дуже важко.

Для коректного перекладу зоонімічних фразеологізмів використовуємо такі способи перекладу як граматична заміна, заміна частин мови, заміна членів речення, лексична заміна.

При перекладі фразеологізмів із компонентом-зоонімом найчістіше вживається описовий переклад, оскільки фразеологічні одиниці тісно пов'язані із культурною та мовною системою оригіналу, а зооніми часто виступають реаліями – словами, які позначають різного роду предмети матеріальної та духовної культури, що властиві тільки даній лінгвокультурі.

Фразеологізми китайської мови мають яскраво виражену національну самобутність. В їх основі лежать факти, явища, події, що відносяться, як правило, до історії, культури, побуту, традицій та звичаїв китайців. Незнання тих чи інших реалій,

зоонімів включно, призводить до неправильного розуміння цілісного переносно-образного значення висловлювання, порушує процес комунікації.

РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ І ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗООНІМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

3.1 Типологія фразеологізмів із компонентом-зоонімом

Символізація образів тварин формує одну з найчисленніших груп фразеологічних одиниць зі складною внутрішньою типологією, здатну до багатоаспектної класифікації.

Фразеологізми з компонентом-зоонімом можна поділити на такі групи як фразеологізми, які представляють домашніх тварин, диких та міфічних. Серед групи диких тварин слід виділити таких представників фауни: 老虎 – тигр, 猴子 – мавпа, 鸟 – птах, 狼 – вовк, 蛇 – змія, 熊 – ведмідь, 鱼 – риба тощо.

До компонентів-зоонімів домашніх тварин, які було виявлено у відібраних фразеологізмах, входять: собака – 狗, кішка – 猫, кінь – 马, корова/бик – 牛, вівця/баран – 羊, курка – 鸡.

Окремо можна виділити міфічних тварин, які згадуються у фразеологізмах і виступають у ролі компонента-зооніма. Будучи унікальними явищами китайської культури, ця категорія зоонімів може вважатися реалією. До неї віднесемо наступні зооніми: дракон – 龙, цілінь – 麒麟, фенікс – 凤凰, тигр – 老虎 (оскільки в Стародавньому Китаю тигр сприймався настільки сильною та благородною твариною, що прилічувався до міфічних напівбожественних істот), черепаха – 鳖, вовк із короткими лапами – 狈 тощо. Опосередковано у фразеології китайської мови згадуються міфічні сини дракона: вираз 龙生九子 відбиває міф про дев'ять дітей від шлюбу з іншими тваринами, кожен з яких є покровителем певного ремесла або мистецтва і окремим образом-символом у китайській культурі.

У семантичній структурі зооніма, як і будь-який іншій лексемі, можна виділити ядро лексичного значення, представлене граматичним і предметно-понятійним макрокомпонентами. Саме таким семантичним ядром є компонент-зоонім. Інакше семантичне ядро називають ще ядерною семою.

Згідно із біологічно-зоологічною класифікацією тварин, фразеологізми з компонентом-зоонімом можна ділити на шість окремих груп:

- Власне зоофразеологізми – фразеологізми із назвами диких та свійських тварин;
- Орнітофразеологізми – містять у своєму складі назви птахів;
- Ентомофразеологізми – фразеологізми з компонентом, що позначає комаху;
- Іхтіофразеологізми – фразеологічні одиниці із семантичним ядром, що позначає рибу;
- Рептиліофразеологізми – фразеологізми, що включають назви рептилій;
- Амфібіофразеологізми – фразеологізми, що включають назви рептилій (Каян, 2005).

Лексема-зоонім грає вирішальну роль у контексті семантичного навантаження фразеологізму, зумовлюючи його семантичну своєрідність. Дослідники української фразеології Франчук Н.Л. та Поздрань Ю.В. у своїй роботі «Семантична класифікація українських фразеологізмів із компонентом-зоонімом (на матеріалі українсько-російського словника А. Ніковського)» (2019) виділяють наступні семантичні типи фразеологізмів із компонентом-зоонімом:

- Фразеологізми зі значенням якісної характеристики людини, що передають фізичну силу (здоровий як бик, сильний як лев);
- Фразеологізми зі значенням фізичного і психічного стану людини (гедзь його вкусив, в сірка очей позичати);

- Фразеологізми зі значенням поведінки чи реакції людини: (напекти раків);
- Фразеологізми зі значенням зовнішнього вигляду, портретної характеристики людини (із сидячу кішку зростом);
- Фразеологізми зі значенням дії, занять людини (мишей топтати, наловити раків);
- Фразеологізми зі значенням обставинної характеристики дії (крутиться, як муха в окропі, у собачу ристь бігти);
- Фразеологізми зі значенням кількісної характеристики предметів (як кіт наплакав, із комареву ніжку);
- Фразеологізми зі значенням місця або напрямку дії (там, де козам роги правлять; де раки зимують);
- Фразеологізми з яскравим емоційним забарвленням (яке твоє собаче діло).

Опрацювання великої кількості словникового матеріалу дозволяє нам стверджувати, що наведена класифікація також актуальна для семантичного структурування фразеологічних одиниць китайської мови. Наведемо приклади:

- Фразеологізми зі значенням якісної характеристики людини, що передають фізичну силу: 虎背熊腰 (hǔ bèi xióng yāo) – дослівно «спина тигра та поперек ведмедя», що означає бути сильним, дебелим та здоровим;
- Фразеологізми зі значенням фізичного і психічного стану людини: 虎头蛇尾 (hǔ tóu shé wěi) – буквально «голова тигра, хвіст змії», вживається у значенні добре починати, але слабо закінчувати; брак рішучості та сил завершити справу;
- Фразеологізми зі значенням поведінки чи реакції людини: 蜗牛赛跑 (wō niú sài pǎo) – бути повільним, повільно реагувати;

- Фразеологізми зі значенням зовнішнього вигляду, портретної характеристики людини: 狐假虎威 (hú jiǎ hǔ wēi) – бути зовнішньо сильним, але слабким внутрішньо;
- Фразеологізми зі значенням дії, заняття людини: 鸡飞蛋打 (jī fēi dàn dǎ) – залишитись із нічим;
- Фразеологізми зі значенням обставинної характеристики дії: 如虎添翼 (rú hǔ tiān yì) – вираз «якби в тигра ще були крила» означає робити щось із подвійною силою;
- Фразеологізми зі значенням кількісної характеристики предметів:
- Фразеологізми зі значенням місця або напрямку дії: 犬牙交错 (quǎn yá jiāo cuò) – мати незвичайний або заплутаний маршрут; буквально «зуби собак переплітаються»;
- Фразеологізми з яскравим емоційним забарвленням: 有点虎 (yǒu diǎn hǔ) – використовується у значенні «пришелепкуватий, несповна розуму».

При утворенні фразеологічних одиниць компоненти-зооніми можуть мати різний ступінь активності, що дозволяє їх поєднати в наступні групи:

- Компоненти-зооніми з низькою активністю при утворенні фразеологічної одиниці (猫、蛛、龟);
- Компоненти-зооніми з середньою активністю при утворенні фразеологічної одиниці (狼、鸟、熊);
- Компоненти-зооніми з високою активністю при утворенні фразеологічної одиниці (马、牛、虎);

За емоційним забарвленням семантичної конотації зоонімічного компонента можна виділити наступні види фразеологічних одиниць:

- Фразеологічні одиниці із позитивним смисловим відтінком;
- Фразеологічні одиниці із негативним смисловим відтінком;
- Фразеологічні одиниці із нейтральним смисловим відтінком;

Згадуючи класифікацію китайських фразеологічних одиниць вченого Ма Гофаня, варто навести типологію фразеологізмів від китайського лінгвіста Сунь Вейчжана (孙维张), що також вважається класичною та загальноприйнятою у лінгвістичних колах. Згідно з класифікацією Сунь Вейчжана, фразеологічні одиниці китайської мови (广义熟语) поділяються на 5 видів:

- 成语 – чен'юй, ідіоми;
- 惯用语 – образні вирази;
- 歇后语 – алегоричні вирази, що складаються з двох частин;
- 谚语 – прислів'я;
- 格言 – афоризми.

У більш вузькому сенсі фразеологічний склад китайської мови викладено в роботах Сюй Го-цина (徐国庆), який виділяє наступні види фразеологічних одиниць

- 成语 – чен'юй;
- 惯用语 – гуаньюн'юй, образні вирази;

- 歇后语 – сехоуоу, алегоричні вирази;

Зооніми є частими складовими фразеологічних одиниць китайської мови, тому можемо використовувати вище наведені класифікації для систематизації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом.

成语 являють собою сталі, семантично-монолітні, зазвичай чотирискладові вирази або ідіоми з експресивним характером і наративним підґрунтям. Приклади використання компонента-зооніма у традиційних чен'юй:

- 鳌鸣鳖应 (áo míng biē yīng) – чен'юй містить зооніми, що позначають міфічних черепах, і означає гармонію, взаємне порозуміння;
- 豺狼横道 (chái láng héng dào) – чен'юй містить зооніми «шакал» та «вовк», разом ці зооніми символізують жорстоких та безчесних людей, у наведеному чен'юй – тих, хто перехопив владу;
- 城狐社鼠 (chéng hú shè shǔ) – чен'юй містить зооніми «лис» та «миша», має значення корумпованих людей при владі, поганців. У джерелах зустрічається скорочення цього чен'юй до 狐鼠.

惯用语, гуаньюн'юй – це експресивні лаконічні сталі словосполучення, зазвичай трьохскладової структури. Приклади використання компонента-зооніма у виразах гуаньюн'юй:

- 千里马 (qiānlǐmǎ) – «кінь тисячі лі», використовується у переносному значенні «видатна людина»;

- 老黄牛 (lǎohuángniú) – «старий жовтий бик», вираз означає роботящу людину, що чемно й старанно працює, на совість;
- 领头羊 (lǐngtóuyáng) – «баран-вожак», означає лідера, керівника;

歇后语, *сехоуюй* – це вирази-недомовки, які є носіям народної мудрості і складаються з двох частин, з яких перша – загадка, а друга – відгадка. У розмовній мові використовується як у повній, так і в скороченій формі. Приклади використання компонента-зооніма у виразах *сехоуюй*:

- 兔子的尾巴——长不了 (tùzi de wěiba – chángbuliǎo) – «заячий хвіст не може вирости», означає щось недовговічне, що швидко закінчиться;
- 天下乌鸦——一般黑 (tiānxià wūyā – yībānhēi) – «усі ворони на землі однаково чорні», вираз означає, що всі люди насправді рівні та однакові;
- 热锅上的蚂蚁——急得团团转 (rè guō shang de mǎyǐ – jí de tuán tuán zhuàn) – «як мурахи на пательні – не знаходити собі місця»

Як було зазначено в теоретичній частині нашого дослідження, фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом мають елемент метафоричності при якому назва тварин переноситься на людину та надає об'єкту певних характеристик. За цим принципом пропонуємо власну класифікацію фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом китайської мови:

- 1) Фразеологізми, що виражають розумові характеристики людини:

Приклади:

- 笨鸟先飞 (bèn niǎo xiān fēi) «безталанна пташка злітає завчасно», образно, компенсувати старанністю недолік здібностей;
- 如鱼得水 (rú yú dé shuǐ) «як риба у воді», означає людину, яка вільно себе почуває в певній ситуації завдяки своєму досвідові, навичкам та знанням;
- 象牙塔 (xiàngyá tǎ) «вежа із слонової кістки», цей вираз означає відірвану від реальності людину, часто про склад розуму художників та інших людей мистецтва, що бачуть світ по-іншому;

2) Фразеологізми, що виражають певний психологічний стан людини:

Приклади:

- 心猿意马 (xīn yuán yì mǎ) «душа гарсає як мавпа, думки скачуть як коні», образно, роздиратися сумнівами, не знати спокою і рівноваги, бути непостійною людиною;
- 狼心狗肺 (lángxīn gǒufèi) «серце вовка, легені собаки», образно в значенні жорстокої, злої людини;
- 猴子倒立, 尾巴翘起来了 (hóuzi dàolì wěiba qiào qǐlái le) або 猴子搬了家, 尾巴翘翘 (hóuzi bānle jiā, wěibā qiào qiào), в обидвох виразах описується мавпа, що задирає хвоста – це означає людину, що «задирає носа», поводитьсь пихато;

3) Фразеологізми, що виражають певні моральні характеристики людини:

Приклади:

- 牛鬼蛇神 (niú guǐ shé shén) «демон-бик, зміїний дух», тобто огидна людина, чудовисько, підла людина, погань, мерзотник;

- 猫哭老鼠 (māo kū lǎoshǔ) «кіт оплакує мишу», цей фразеологізм відображає фальшиве співчуття, лицемірство як якість людини;
- 狐假虎威 (hújiǎ hǔwēi) «лисиця користується могутністю тигра», тут мається на увазі хитра людина, що маніпулює, прикриваючись авторитетом інших;

4) Фразеологізми, що виражають характеристики людини, пов'язані з віком:

Приклади:

- 鹤发童颜 (hè fà tóng yán) «сивий як журавель, але молодий обличчям», цей вираз означає людину, що «добре збереглася», що зберігає молоджавість незважаючи на сиве волосся;
- 老牛吃嫩草 (lǎoniú chī nèncao) «старий бик їсть молоду траву» - про людину похилого віку, що заглядається на молодих або про великий віковий розрив у шлюбній парі. У цьому виразі семантичну єдність доповнює кваліфікуюча сема «老»;
- 龙马精神 (lóng mǎ jīng shén) «дух дракона і коня» - про людину похилого віку, що все ще жвава і енергійна;

5) Фразеологізми, що виражають характеристики людини, пов'язані із зовнішністю:

- 虎背熊腰 (hǔbèixióngyāo) «спина тигра, попереk ведмеда» - про сильну, міцну фізично людину;
- 麻雀变凤凰 (máquè biàn fènghuáng) «горобець стає феніксом» - про дивовижні зміни у зовнішності людини на краще;

- 鸡肋 (jīlèi) «курячі реберця», що означає слабку, дріб'язкову, нікчемну людину;

6) Фразеологізми, що пояснюють соціально-фінансовий статус людини:

Приклади:

- 鱼龙混杂 (yúlóng hùnzá) «риби та дракони перемішалися», що означає групу різних за будь-яким (соціальним, менталітетним, фінансовим, віковим тощо) критерієм людей;
- 鸿鹄之志 (hónghú zhī zhì) «прагнення дикого лебедя», що означає людину з великими амбіціями, амбіційними глобальними цілями;
- 属虎的上山, 属龙的下海 (shǔ hǔ de shàngshān, shǔ lóng de xiàhǎi) «народжені в рік Тигра йдуть в гори, народжені в рік Дракона відправляються в море», що означає «кожному своє», «у кожного є своє місце в цьому світі».

7) Фразеологізми, пов'язані із людською працею, діловодством та вчинками:

Приклади:

- 做牛做马 (zuò niú zuò mǎ) «робити як віл, робити як кінь», про роботящу людину;
- 鸡毛蒜皮 (jī máo suàn pí) «курячий пух та лушпиння часника», про легку, дрібну або неважливу справу;
- 虎头蛇尾 (hǔ tóu shé wěi) «голова тигра, хвіст змії», означає справу, яку добре почали, але змогли довести до кінця або закінчили погано;

Різні підходи до типології фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом китайської мови дозволяють оцінити широкий спектр використаних у фразеологізмах зоонімів, їх функціонування у складі різних типів фразеологізмів та у мові загалом, а також відстежити притаманні зоонімічним символам семантичні конотації.

3.2 Семантичні конотації зоонімів

Мовна картина світу складалася протягом усієї історії людства, тому традиція фразеологізації поведінки та повед тварин – одна з найдавніших. Використовуючи характерні образи тварини, людина проєктує власні якості на схожі якості звірів, птахів та інших живих організмів, що оточують її в реальному житті. Фразеологізми з компонентом-зоонімом не тільки фіксують контакт людини та тварини, а й транслують багатовіковий досвід попередніх поколінь. Емітуючи поведінку тварин, люди виробили стереотипи тваринної поведінки, які за допомогою соціальних взаємовідносин між індивідами, було перенесено і зіставлено з властивостями людини.

Семантичні конотації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом, зумовлені насамперед наявністю в них емоційного компонента. Це пояснюється тим, що оцінка людиною якогось явища в межах семантики фразеологічної одиниці, як правило, тягне за собою емоційне ставлення, переживання. У цьому аспекті зооніми можуть нести негативне, нейтральне та позитивне значення.

Вченими Оськіною Н. О. та Нікітіною Т.В. на основі відбору 188 чен'юй із компонентом-зоонімом було підраховано, що 51% від досліджуваних фразеологічних одиниць мають негативну конотацію, 27% мають позитивну конотацію, і 22% мають нейтральну. Виходячи з розрахунків, можна стверджувати, що серед найуживаніших ченьюй у сучасній китайській мові з компонентом-зоонімом, який описує особистості людини, переважає саме негативна конотація (Оськіна, 2020).

Розглянемо конотаційну варіативність на прикладі фразеологічних одиниць, до складу яких входять зооніми 鸟 – птах, 牛 – бик, 狐狸 – лисиця, 狼 – вовк, 蛇 – змія, 鱼 – риба, 鹤 – журавель, 老虎 – тигр, 龙 – дракон, 鸡 – курка, 马 – кінь, 兔子 – заєць, 乌鸦 – ворона, 羊 – вівця/баран, 猪 – свиня, 狗 – собака, 象 – слон, 猴子 – мавпа, 老鼠 – щур, 麻雀 – горобець;

Зоонім 鸟 – птах:

比翼鸟 (bǐ yǐ niǎo) – дослівний переклад: птахи, що тримаються за крила. Фразеологізм використовується на означення пари закоханих, яку не можна розлучити. Пов'язаний із образом родини, кохання, подружжя, цей зоонім несе позитивну конотацію у виразі.

Оцінний та емоційний компоненти конотації зазвичай пов'язані з експресивним компонентом, який декодується за допомогою лексичних інтенсифікаторів, що виражають більшу, в порівнянні з нормою, ступінь ознаки, як-от:

笨鸟先飞 (bèn niǎo xiān fēi) – дослівний переклад: нетямуща пташка злітає першою. Вираз означає компенсацію браку знань, таланту, вмінь старанністю. У фразеологічній одиниці 笨鸟先飞 образ птаха підкреслюється інтенсифікатором 笨 (дурний, нетямущий), що наділяє зоонім негативною конотацією.

穷鸟入怀 (бідна пташка ховається за пазуху), 鸟尽弓藏 (коли птахи перебиті, луки ховають), 惊弓之鸟 (пташка, яку лякали луком – на наведених прикладах бачимо, що в китайській мові зоонім «птах» несе переважно негативну конотацію. Лексичні інтенсифікатори «бідний», «вбитий», «наляканий» вказують на те, що образ птаха в китайській мові має характеристики слабкої, убогої людини.

Зоонім 牛 – корова, бик:

牛鬼蛇神 (niúguǐ shéshén) – дослівний переклад: демон-бик і зміїний дух. Фразеологізм означає підлу людину, мерзотника, і відповідно має негативне значення.

做牛做马 (zuò niú zuò mǎ) – дослівний переклад: робити як віл з конем, працювати як бик і кінь. Вираз використовується для опису людини, яка дуже багато працює, займається важким трудом. Конотація значення буде змінюватися залежно до контексту ситуації мовлення, бо самостійно вираз має нейтральний відтінок значення, вказуючи лише на факт зробленого великого обсягу роботи.

泥牛入海 (ní niú rù hǎi) – буквально «глиняний бик впав у море», що означає, що щось зникло, розчинилося, більше не повернеться.

屠所牛羊 (tú suǒ niú yáng) – «корови та вівці на скотобійні», у цьому виразі зооніми «корова» та «вівця» подаються з негативною конотацією, оскільки означають жертв певних обставин, людей, які скоро помруть.

老牛破车 (lǎo niú pò chē), дослівний переклад: «старий віл тягне старий візок», що означає справу, яка робиться дуже повільно, майже безрезультатно. Відповідно, конотація виразу негативна.

Серед багатьох фразеологізмів із компонентом 牛, що мають негативну конотацію, виділяється вираз 牛人 – дослівний переклад: людина-бик. Цей вираз означає талановиту людину, що є майстром своєї справи.

На основі проаналізованих фразеологічних одиниць, можемо підсумувати, що образ бика в китайській мові переважно має негативне значення.

Зоонім 狐狸 – лисиця:

露出狐狸尾巴 (lù chū hú li wěi ba) – дослівний переклад: показати лисячий хвіст. У китайській культурі образ лисиці тісно пов'язаний з міфологією, а саме з духами-перевертнями. Тому вираз «показати хвіст» означає «викрити себе», «показати реального себе» у негативному плані.

筒落狐狸 (jiǎn luò hú lí) – дослівний переклад: спіймати лисицю, що означає «викрити/покарати злочинця».

У китайській мові зоонім «лисиця» у складі фразеологічних одиниць активно поєднується з іншими зоонімічними компонентами. Наприклад:

狐媚猿攀 (hú mèi yuán pān) – дослівний переклад: обманювати як лисиця, лізти вгору як мавпа. Вираз використовується для характеристики людини, що женеться за славою та вигодою, незважаючи ні на що.

狐潜鼠伏 (hú qián shǔ fú) – дослівний переклад: ховатися як лисиця і миша, що означає дуже боязку людину, боягуза.

狐群狗党 (hú qún gǒu dǎng) – дослівний переклад: група лисиць, згряя собак. Цей фразеологізм означає певне угруповання негідних людей, що створюють своїми діями проблеми усім іншим.

狐假虎威 (hú jiǎ hǔ wēi) – дослівний переклад: лисиця користується могутністю тигра. Цим фразеологізмом називають людину, що послуговується авторитетом інших.

狼顾狐疑 (láng gù hú yí) – дослівний переклад: вовк озирається, лис сумнівається. Вираз означає людину, що дуже обачно діє в певній ситуації, піддає все сумнівам.

У китайській мові зоонім «лисиця» має суто негативну конотацію, уособлюючи цілий список негативних рис характеру та поведінки людини.

Зоонім 狼 – вовк:

引狼入室 (yǐn láng rù shì) – дослівний переклад: привести вовка додому, тобто виявляти турботу про того, хто потім віддячує злом;

狼子野心 (láng zǐ yě xīn) – дослівний переклад: у вовчєня дике серце. Такий вираз використовується для опису норовливої людини, що не піддається перевихованню і не зраджує свою натуру.

狼前虎后 (láng qián hǔ hòu) – дослівний переклад: спочатку вовк, а потім тигр. Образи вовка та тигра в цьому фразеологізмі уособлюють лиха або злих людей, які приходять один за одним, відповідно, вони мають негативну конотацію.

豕突狼奔 (shǐ tū láng bēn) – дослівний переклад: кабани кинулися і вовки побігли. Цей вираз має два трактування у китайській мові. За першим, він означає паніку, поспішну втечу; за другим – розбій, жорстоку поведінку групи людей. В обидвох випадках образи вовка та кабана втілюють у собі поведінку злої людини, хулігана, злочинця.

狼狽为奸 (láng bèi wéi jiān) – цей вираз означає злочинну змову, сумісне планування злочину. Семантичне значення виразу логічно походить від біологічної особливості поведінки вовків, що збираються у зграї для полювання. Оскільки вовки шкодять господарству людей, полюючи на свійських тварин, послідовною є метафоризація зооніму «вовк» до негативного значення «зłodій», «злочинець».

狼吞虎咽 (láng tūn hǔ yàn) – буквально «вовк ковтає, тигр жере», цей вираз вказує на ненажерливість при їжі або придбанні ресурсів. Тут «вовк» (狼) та «тигр» (虎) мають негативний відтінок, означаючи такі якості як жадібність та ненаситність.

狼狈不堪 (láng bèi bù kān) – цей вираз вказує на те, що людина потрапила у біду або скрутну ситуацію. Тут «вовк» (狼) має повністю негативну конотацію.

Проаналізувавши семантику наведених фразеологізмів, бачимо, що зоонім «вовк» у китайській мові має чітку негативну конотацію, називаючи головним чином людей зі злим характером або злими вчинками.

Зоонім 蛇 – змія:

引蛇出洞 (yǐn shé chū dòng) – дослівний переклад: виманити змію з її нори. У цьому фразеологізмі зоонім «змія» несе негативне конотативне значення, оскільки уособлює підступну людину, зрадника.

地头蛇 (dì tóu shé) – дослівний переклад: місцевий змії. Вираз використовується на означення людини з великим авторитетом. На відміну від позитивної конотації зооніма «тигр», що означає сильну впливову людину, зоонім «змії» має негативний відтінок, називаючи злодія, який має владу в певному колі людей.

蛇头鼠眼 (shé tóu shǔ yǎn) – дослівний переклад: голова змії, погляд щура. Вираз використовується для опису потворної зовнішності та душі, має негативну конотацію.

蛇舌猎鼻 (shé shé liè bí) – дослівний переклад: зміїний язик чеше ніс, що означає розпускати плітки або чутки, як правило, що комусь шкодять тому вираз має негативну конотацію.

龙头蛇尾 (lóng tóu shé wěi) – дослівний переклад: голова дракона, хвіст змії. Фразеологізм використовується, коли щось має добрий початок, але погано закінчується. У виразі протиставляються зооніми «дракон» та «змія», які мають

антонімічні конотативні значення. Дракон вважається символом сили, таланту, шляхетності; змія у порівнянні з драконом дрібна, слабка й убога. У складі фразеологічних одиниць зоонім «змія» закріпив негативний образ, уособлюючи зло та зраду.

Зоонім 鱼 – риба;

鱼跃龙门 (yú yuè lóng mén) – дослівний переклад: риба стрибає через ворота дракона». Цей фразеологізм вказує на успішний і швидкий кар'єрний або особистісний ріст. «Риба» (鱼) має позитивний відтінок значення, означаючи легкість та гнучкість у досягненні цілей.

如鱼得水 (rú yú dé shuǐ) – дослівний переклад: як риба в воді. Цей вираз вказує на відчуття комфорту та задоволення в новому середовищі або ситуації. Тут «риба» (鱼) теж передає позитивний відтінок, означаючи природний стан, відповідність та досвід.

鱼龙混杂 (yú lóng hùn zá) – дослівний переклад: риби та дракони змішані. Цей вираз вказує на різноманіття або різнорідність людей у певній групі. Тут «риби» (鱼) та «дракони» (龙) представляють різні рівні або типи індивідів. Це може мати нейтральний або навіть негативний відтінок, вказуючи на суміш характерів та інтересів.

水到鱼行 (shuǐ dào yú xíng) – дослівний переклад: прибуде вода, прибуде й риба. Фразеологізм означає гарантованість результату за виконання певних умов, часових або обставинних. Тобто зоонім «риба» несе сенс достатку, результату, здобичі або нагороди і має позитивну конотацію значення.

三天打鱼，两天晒网 (sān tiān dǎ yú, liǎng tiān shài wǎng) – дослівний переклад: три дні ловити рибу, два дні сітку сушити. Цей фразеологізм означає неефективну роботу, яка робиться уривками, довго, ліниво, непрофесійно. Зоонім «риба» у цьому виразі не є метафоричним образом, тому має нейтральну конотацію.

Зоонім 鹤 – журавель;

孤鹤孤飞 (gū hè gū fēi) – буквально «осамілий журавель летить» – цей фразеологізм описує особу, яка вибирає самотній шлях або веде відокремлене життя. «Журавель» (鹤) тут має нейтральний відтінок.

鹤立鸡群 (hè lì jī qún) – буквально «журавель серед курей» – цей вираз використовується для опису особи, яка виділяється серед інших своєю винятковістю або високим статусом. Тут «журавель» (鹤) має позитивний відтінок, підкреслюючи особливість та високий статус.

鹤发童颜 (hè fà tóng yán) – буквально «волосся як в журавля, обличчя як у дитини» – цей вираз описує людину, яка, незважаючи на вік, залишається молодою та енергійною. «Волосся журавля» тут позначає сивину (метафоризація білого пір'я птаха). Вираз має позитивний відтінок, означаючи здорову старість.

杳如黄鹤 (yǎo rú huáng hè) – буквально «розтанути як жовтий журавель», що означає зникнути без сліду, розчинитися у повітрі, пропасти назавжди. Конотація нейтральна.

«Журавель», як і «риба», є зоонімом-символом, чия присутність у фразеологічній одиниці як правило гарантує позитивну або нейтральну конотацію всього виразу.

Зоонім 老虎 – тигр:

老虎屁股摸不得 (lǎohǔ pìgu mōbùdé) – буквально «не можна торкатися заду тигра» – цей вираз попереджує про небезпеку або ризик наводження на себе гніву важливої або владної особи. Тут «тигр» (老虎) має більше негативний відтінок, означаючи потенційну небезпеку.

老虎頭上搔癢 (lǎohǔ tóu shàng sāo yǎng) – буквально «чесати тигра по голові» – цей вираз означає втручання в небезпечну або ризиковану ситуацію. Тут «тигр» (老虎) також має негативний відтінок, означаючи небезпечну ситуацію або конфлікт.

虎頭蛇尾 (hǔ tóu she wěi) – буквально «голова тигра, хвіст змії» – цей вираз вказує на ситуацію, коли щось починається енергійно або вражаюче, але потім втрачає інтенсивність чи важливість. Тут «тигр» (虎) має позитивну конотацію, уособлюючи гарне, вражаюче, амбіціне.

虎头虎脑 (hǔ tóu hǔ nǎo) – «головою та розумом тигр», що означає людину богатирського виду, здорованя, сильну та здорову людину.

虎啸风生 (hǔ xiào fēng shēng) – «рев тигра народжується з вітром», фразеологізм значить, що великі та сильні люди або герої з'являються у потрібний світові час, відповідно, конотація виразу і зооніму позитивна.

Тигр у фразеологізмах може нести як негативну, так і позитивну конотацію, повністю відповідаючи характеристикам самого звіра: тигр як тварина красивий, сильний, вражаючий, але із тим смертельно небезпечний та владний.

Зоонім 龙 – дракон:

龙飞凤舞 (lóng fēi fèng wǔ), дослівний переклад: «дракон летить, фенікс танцює» – цей вираз описує елегантність та вишуканість, часто пов'язану з високим

мистецтвом каліграфії. Тут «дракон» (龙) та «фенікс» мають позитивний відтінок, вказуючи на велич, вишуканість та витонченість.

龙眉豹颈 (lóng méi bào jǐng), дослівний переклад: «брови дракона та шия леопарда», що означає величну поставу та тіло, зовнішність справжнього могутнього воїна.

龙潭虎穴 (lóngtánhǔxué), дослівний переклад «драконяча лазня та тигряча печер», що означає небезпечне місце або ситуацію, де необхідно бути обережним. Зоонім «дракон» (龙), як і «тигр» (虎) можуть мати позитивну конотацію, означаючи велич, могутність, граціозність, але водночас мають і негативний відтінок, вказуючи на ризик, загрозу або уособлюючи владу. У фразеологізмах ця пара зоонімів часто зустрічається як неділима семантична єдність: 属虎的上山, 属龙的下海; 降龙伏虎.

Зоонім 鸡 – курка/півень:

鸡飞狗跳 (jī fēi gǒu tiào) – буквально «кури летять, собаки стрибають», цей вираз описує хаос або безладну ситуацію, де люди рухаються метушливо та неорганізовано. Тут «курка» (鸡) та «собака» (狗) мають негативний відтінок, вказуючи на безлад або непорядок.

鸡犬不宁 (jī quǎn bùníng) – буквально «навіть курка та собака не спокійні», цей вираз теж вказує на те, що ситуація є дуже непокоїною чи невпорядкованою, навіть до такого ступеня, що неспокій відчують всі, включаючи курку та собаку. Тут «курка» (鸡) та «собака» (犬) також можуть мати негативний відтінок, вказуючи на турботи та хаос.

鸡毛蒜皮 (jī máo suàn pí), дослівний переклад «перо курки та лущиння часнику», що означає незначні, неважливі деталі або пустощі, які можуть впливати на

роботу або події. Тут «курка» (鸡) теж несе негативну конотацію, означаючи тривіальність чи неважливість.

闻鸡起舞 (wén jī qǐ wǔ), дослівний переклад «підірватися, почувши півня», що означає зайнятися справами рано вранці, як умога раніше. Цей вираз має позитивну конотацію, оскільки застосовується по відношенню до працьовитих, відповідальних людей.

牝鸡司晨 (pìn jī sī chén), дослівно «курка сповіщує про схід сонця». У цьому виразі фігурує саме курка (牝鸡), а не півень; курка, що виконує обов'язки півня – це алегорія на жінку, що робить чоловічу роботу або узурпує владу. У загальному сенсі та поза контекстом цей вираз має нейтральну конотацію.

呆若木鸡 (dāi ruò mù jī) – буквально «застигнути як дерев'яний півень», фразеологізм використовується, щоб описати оторопілий стан людини, має нейтральне значення.

杀鸡取卵 (shā jī qǔ luǎn) – «зарізати курку, щоб дістати яєчко», вираз описує людину, що живе лише моментною вигодою, не думаючи про наслідки та майбутню перспективу. Фразеологізм несе негативну конотацію.

杀鸡儆猴 (shā jī jǐng hóu) – «вбити курку, щоб налякати мавп», значить покарати когось, щоб зробити з цього урок іншим. Зоонім «курка» в цьому фразеологізмі має негативне значення, оскільки означає людину, що стала жертвою обставин, як правило, несправедливо.

Зоонім 马 – кінь:

马放南山 (mǎ fàng nán shān), дослівно «відпускати коней на південні гори», вираз означає послабити пильність, під час миру забути про своє військо. Зоонім

«кінь» окремо має нейтральну конотацію, негативний відтінок створює наратив чен'юя в цілому.

秣马厉兵 (mò mǎ lì bīng) – «годувати коней, заточувати зброю», що значить готуватися до війни, мобілізуватися. Тут зоонім так само має нейтральне значення, і лише з контексту цілого виразу мовець розуміє, що йдеться мова про негативне явище (війну).

当牛做马 (dān niú zuò mǎ) – «ставати як віл, працювати як кінь», вираз використовується у сенсі «тяжко працювати». У поданому виразі тяжка праця, за допомогою порівняння людини зі свійськими тваринами, подається у негативному значенні, і вираз використовується для опису зтяжкої роботи, непосильної або невдячної.

塞翁失马，焉知非福 (sài wēng shī mǎ, yān zhī fēi fú) – за цією фразеологічною одиницею стоїть історія про старця, що втратив коня, але вона повернулася і привела ще одну. Отже значення виразу наступне: «нема худа без добра»; відповідно зоонім «кінь» у цьому фразеологізмі має позитивну конотацію.

指鹿为马 (zhǐ lù wéi mǎ) – «показуючи на оленя, називати його конем». Значить називати біле чорним, свідомо перекручувати істину, обманювати. Вираз має негативну конотацію.

天马行空(tiān mǎ xíng kōng) – «небесний кінь літає в повітрі». Фразеологізм має декілька тлумачень. «Кінь» у цьому виразі може позначати політ думки, безмежну силу фантазії і мати позитивну конотацію; або може позначати дещо ефімерне, неосяжне, що далеко від суті (про чийсь слова або вчинки), і мати негативний відтінок значення.

Зоонім 兔子 – заєць:

兔子尾巴——长不了 (tù zi de wěi ba – zhang bu liǎo) – «як заячий хвіст – не виросте», цей сехоуоуї використовується у значенні чогось недовговічного, безперспективного, того, що швидко закінчиться, відповідно і конотацію зоонім «заєць» несе негативну.

兔死狐悲 (Tù sǐ hú bēi) – буквально «заєць помирає, лисичка сумує» – цей вираз вказує на те, що навіть якщо невеликий чи слабкий суб'єкт (заєць) потерпає, його смерть може викликати сум у більш сильного чи впливового суб'єкта (лисичка). Конотація нейтральна.

兔子不吃窝边草 (Tù zi bù chī wō biān cǎo) – буквально «заєць не їсть траву біля свого гнізда», вираз застерігає людей не робити поганих речей на порозі свого дому. Ще один варіант використання цього виразу: погані люди не роблять поганих речей у себе на місцях. У залежності від тлумачення, зоонім «заєць» набуває нейтральної або негативної конотації.

狡兔三窟 (jiǎo tù sān kū) , «хитрий заєць має три нори», що означає хитру або далекоглядну людину. Вираз має позитивну конотацію значення.

Зоонім 乌鸦 – ворона:

乌鸦嘴 (wū yā zuǐ) – дослівно «дзьоб ворони», що означає людину, що приносить погані новини, відповідно, конотація виразу негативна.

天下老鸦一般黑 (tiān xià lǎo yā yì bān hēi) – буквально «усі ворони у світі однаково чорні», що вказує на те, що всі люди рівні. Конотація виразу нейтральна.

鸦雀无声 (yā què wú shēng) – буквально «не чути ані ворони, ані горобця».

Вираз означає абсолютно тишу, в якій не чути навіть птахів. Вираз має нейтральну конотацію, вказуючи на факт.

Зоонім 羊 – вівця/баран:

羊毛出在羊身上 (Yángmáo chū zài yáng shēnshang), буквально «вовна росте на тілі вівці» – цей вираз вказує на те, що деяка цінна річ або вигода пов'язана з самим об'єктом або джерелом. Тут зоонім «вівця» (羊) має нейтральний відтінок, означаючи природність чи певне джерело.

羊入虎口 (Yáng rù hǔ kǒu), буквально «вівця у роті тигра», що вказує на те, що хтось потрапив у небезпечну чи важку ситуацію. Тут «вівця» (羊) має негативний відтінок, означаючи беззахисність чи слабкість.

羊肠小道 (Yáng cháng xiǎo dào), дослівно означає «стежки вузькі як з барячих кишок» - цей вираз вказує на те, що шлях або пошук рішення повним труднощів. Тут «вівця» (羊) може мати нейтральний або негативний відтінок, означаючи труднощі чи обмеженості.

Зоонім 猪 – свиня/кабан:

猪突豨勇 (Zhū tú xī yǒng) – «свині так кабани», такий фразеологізм вказує на негідну, нерозсудливу або грубу поведінку групи людей. Зоонім «свиня» або «кабан» тут (猪) має негативний відтінок, означаючи грубість або злочин.

猪八戒照镜子 — 里外不是人 (Zhū Bājiè zhào jìngzi xīn bù měi), Чжу Бацзе дивиться у дзеркало, ані зовні, ані всередині не схож на людину» – цей вираз відсилає до персонажа романа «Подорож на Захід» У Чененя Чжу Бацзе – напівлюдину напівсвиню, і вказує на те, що людина, яка не має достатньої самооцінки, не бачить своїх власних недоліків. Також цей вираз можна тлумачити як «як не крути винен», «не вгодив людям як не подивись».

Із комічним персонажем Чжу Бацзе, що символічно містить в імені зоонім «свиня», складено декілька фразеологічних одиниць, як правило недомовок сехоуяй, що представляють Чжу Бацзе дурним або страшним:

猪八戒戴花儿 — 丑美 (zhū bājiè dài huā – chǒuměi), «Чжу Бацзе наліпив квітку – прикрашає страховище» – про людину, що марно намагається прикрити свої негативні риси;

猪八戒戴头盔-混充大将军 (zhū bājiè dài tóukuī – hùnychōng dàjiāngjūn), «Чжу Бацзе надягнув шолом – корчить із себе страшного генерала» – про людину, що прикидається важливою персоною.

猪油蒙了心 (Zhū yóu méng le xīn) – буквально «свинячий жир затемнив серце» – цей вираз вказує на те, що людина стала байдужою або втратила свій розум через безтурботне життя. Тут «свиня» (猪) має негативний відтінок, означаючи байдужість чи нерозсудливість.

猪狗不如 (Zhū gǒu bùrú) – буквально «не кращий за свиню і собаку», цей вираз вказує на людину низьких моральних якостей, яка своєю поведінкою опускає себе нижче свині та собаки, що є негативними образами. Тут «свиня» (猪) має негативний відтінок.

Зоонім 狗 – собака:

兔死狗烹 (tù sǐ gǒu pēng) – «заєць помер, собаку зварили». У цьому виразі собака має негативну конотацію, оскільки означає людину, якої позбуваються як тільки та виконує свою функцію, як і собаку-полювальника, який вистежив зайця і не має користі для людини.

声色犬马 (shēng sè quǎn mǎ) – «пісні, жінки, гончі, перегони», усі перелічені в поданому виразі елементи характеризують багате життя. Зоонім «犬» тут уособлює зайняття полюванням, яке було дорогою розвагою. Вираз використовується із негативним відтінком, підкреслюючи розбещення людської душі переліченими спокусами.

鼠窃狗盗 (shǔ qiè gǒu dào), обидві частини цієї фразеологічної одиниці, 鼠窃 і 狗盗, позначають дрібних крадіїв, і мають негативний відтінок значення.

丧家之狗 (sàng jiā zhī quǎn) – «собака, що втратила дім», про людину, що втратила родину, дім або роботу. Тут зоонім «пес» несе негативну конотацію бідності, скрутної ситуації.

狗头军师 (gǒu tóu jūn shī) – «військовий радник із головою собаки», що означає горе-порадника, від якого більше шкоди ніж користі; про немудрого керівника;

Зоонім 象 – слон:

大象无形 (dàxiàng wúxíng) – буквально «слон безформний», що вказує на щось велике і важливе (або очевидне), що залишилося непомітним. Тут зоонім «слон» (象) має нейтральний відтінок.

人心不足蛇吞象 (rénxīn bù zú shé tūn xiàng) – «людина, чиє серце не сповнене задоволенням, подібна до змії, що намагається проковтнути слона». Зоонім «слон» у поданому виразі має нейтрально конотацію та протиставляється негативному зооніму «змія». У сучасній китайській мові вираз зустрічається у скороченому вигляді і може означати неможливу справу, діло, що завчасно програно.

Нерідко у складі фразеологічних одиниць зустрічається словосполучення 象牙 (слонова кістка), що наділяє вираз позитивною конотацією, оскільки слонова кістка – дорогоцінний матеріал, що символізує багатство, розкіш та могутність. Приклади: 象简乌纱, 象牙塔, 狗嘴里吐不出象牙.

Зоонім 猴子 – мавпа:

猴子捞月 (Hóuzi lāo yuè) – буквально «мавпа ловить місяць», цей вираз вказує на те, що хтось втрачає свій час або займається чимось марно чи непродуктивно. Зоонім «мавпа» (猴子) тут має негативний відтінок, означаючи легковажність чи дурість або лінощі.

猴年马月 (Hóu nián mǎ yuè) – буквально «рік мавпи, місяць кінь», що вказує на далеке майбутнє або невизначений термін. Зоонім «мавпа» (猴子) тут має нейтральний відтінок, означаючи просто специфічний часовий період.

猴急 (Hóu jí) – буквально «мавпа турбується», що вказує на поспішання чи турботу без докладання відповідних зусиль, метушню. Тут «мавпа» (猴子) має негативний відтінок, означаючи нетерплячість чи недостатнє обдумування ситуації.

Зоонім 老鼠 – щур:

老鼠过街，人人喊打 (Lǎo shǔ guò jiē, rén rén hǎn dǎ), «щур перебігає вулицю, всі кричать «Бийте!»» – у цьому виразі зоонім «щур» вказує на об'єкт загальної ненависті, об'єкт переслідування, загальний непопулярний стан. Тут «щур» (老鼠) має негативний відтінок, означаючи непопулярність чи ворожість.

马捉老鼠 (mǎ zhuō lǎoshǔ) , «кінь ловить щурів» – метафора зазвичай використовується для позначення сліпої зайнятості, не дуже хорошої роботи, поганого виконання обов'язків, здебільшого використовується для опису людей, які виконують не свою роботу. Зоонім «щур» наділяє вираз негативною конотацією.

胆小如鼠 (dǎn xiǎo rú shǔ), «такий боягуз як щур», вираз називає таку негативну якість людського характеру як боягузство, порівнюючи людину із щуром. Вираз має негативну конотацію.

Зоонім-орнітонім 麻雀 – горобець:

麻雀虽小，五脏俱全 (má què suī xiǎo, wǔ zàng jù quán), дослівно «горобець хоч і малий, але все при ньому». Фразеологізм має позитивну конотацію, характеризуючи фізично малого горобця хорошими якостями, акцентуючи, що фізичні якості не впливають на внутрішні.

闭塞眼睛捉麻雀 (bìsè yǎn jīng zhuō má què), дослівно «ловити горобця із закритими очами», що означає братися за справу навмання, без конкретної мети. У цьому виразі орнітонім «горобець» уособлює спритність та легкість, з якою не

впоратися без підготовки. Можна сказати, що окремо зоонім має позитивну конотацію, а вираз, що більше стосується «виконавця», негативну.

螳螂捕蝉，黄雀在后 (tāng láng bǔ chán, huáng què zài hòu), «богомол хапає цикаду, а позаду нього горобець» – орнітонім «горобець» уособлює справедливість, силу, що стоїть над іншою силою, помсту або управу над злочинцями. Тут орнітонім «горобець» теж має позитивну конотацію.

Проаналізувавши зразки 20 зоонімів у складі 100 фразеологічних одиниць, ми розрахували, що 51% досліджених фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом мають негативну конотацію значення, 21% позитивну і 28% нейтральну.

3.3 Лінгвокультурний аспект зоонімів у складі фразеологічних одиниць

Кожна мова розвивається в умовах складання власного світобачення, на основі якого носій мови організовує свій мовленнєвий процес. Саме у мові знаходить свій прояв специфічне сприйняття світу людиною.

Відображаючи в процесі мовленнєвої діяльності об'єктивний світ навколо себе, людина фіксує в словах результати свого пізнання. Сукупність таких знань, закарбованих в мовленнєвій формі, становить те, що ми називаємо «мовленнєвою картиною світу».

Тварини завжди відігравали важливу роль у житті людей і планети загалом, що відображається у мовленнєвій картині світу всіх національних культур. Співіснуючи у тісному контакті, люди з давніх часів уособлюють у тваринах різні особливості характеру, зовнішності тощо, але через відмінності природного середовища, культурно-історичних реалій, національного менталітету, символіка тварин у китайській та українській мовах має як спільні, так і специфічні риси.

У процесі культурної інтерпретації фразеологізмів провідна роль належить словам-компонентам, які розуміються як культурні знаки, оскільки є іменами реалій, нагороджених культурними смислами. Культурна значущість слів-компонентів актуалізується за їхньої кореспонденції з тематичними кодами культури. Стрижневі компоненти фразеологізмів, функціонуючи в мові, виражають різні ознаки та концептуальні маркери. Склад фразеологізму розчленовується на символічні знаки, що позначаються, знаками різноманітних якостей, описуваних властивостей або дій.

Слова-символи з'явилися тоді, коли освоєння навколишнього простору перейшло від практичної чи емпіричної фази у фазу символізації отриманого досвіду,

фіксації знайдених і використовуваних речей та предметів, перетворення їх на явище дискурсивного характеру. Символічне освоєння тваринного світу – одне із найбільш показових у сенсі випадків. Як символ, тварини вбирали в себе людські атрибути та якості: одним приписувалося боягузтво (заєць, щур), іншим – сила (бик, тигр) і т.д.

Виокремимо основні зооніми-символи сучасної китайської мови та порівняємо із українськими еквівалентами:

У китайській культурі птах (鳥) може символізувати слабкість чи подружнє кохання. При вужчому значенні окремо взятих орнітонімів значення змінюється. Так журавель символізує здорову старість, благородство та самотність, курка є символом дріб'язковості та метушливості, ворона – поганих новин або важливих знань, а горобець уособлює в собі справедливість, жвавість, енергійність. Курка та півень посідають важливе місце серед сільськогосподарських тварин із давніх часів, тому їхні образи часто фігурують у складі фразеологізмів як української, так і китайської мов. У китайській культурі кури, з одного боку, складають негативні образи, які характеризуються посередністю, слабкістю та навіть дрібним шахрайством, а з іншого боку, вони символізують успіх, щастя і процвітання. Одним із найважливіших птахів у китайській символіці є фенікс, який символізує вічне життя, воскресення і щасливий оберег. Уявлення про фенікса може відрізнитися в залежності від культурних впливів, інтерпретацій та легенд, але загальною тенденцією є його асоціація із надією, величчю та позитивними трансформаціями. Фенікс також є покровителем мистецтв та ремесел, його краса та граціозність є частим мотивом на витворах мистецтва.

В українській культурі чимало птахів є символами кохання: голуб, лебідь, сокіл. В українській мові є фразеологізми «живуть між собою, як голубів пара», «любить свою любку, як голуб голубку». Ці приклади ілюструють, що в обох мовах образ птаха традиційно був пов'язаний із поняттями «кохання», «родина»,

«вірність». Журавель символізує довге життя та вірність. Курка займає важливе місце в сільському господарстві, тому цей зоонім є частою складовою фразеологізмів української та китайської мов. Курка окрім метушливості та незграбності (як курка лапою) має й позитивні якості, такі як дбайливість, старанність (сидить як квочка на яйцях), спостережливість (добра квочка одним оком зерно бачить, а другим шуліку) та материнську турботу (як квочка з курчатками, так і жінка з дитятками). 鹤发鸡皮 (jī pí hè fǎ) – дослівно «пір'я журавля, шкіра курки», використовується для позначення людини похилого віку. Сивина людини порівнюється з кольором пір'я журавля, а стан шкіри курки зі шкірою старої людини. За відтінком конотації фразеологічна одиниця є нейтральною, оскільки за допомогою неї мовець не дає оцінного значення зовнішності, а просто констатує факт, проте відповідники цієї фразеологічної одиниці в українській мові частіше мають зневажливу конотацію: старе луб'я, стара торба, стара перечниця.

Горобцю в українській фразеології притаманні більш негативні риси: боягузтво (сміливий як горобець; горобине серце) або обман (датися як горобець на полову), хоча горобець також може означати досвідчену людину (стріляний горобець), коли в досліджених нами фразеологічних одиницях китайської мови зоонім «горобець» мав позитивні конотації.

Китайському виразу 笨鸟先飞 в українській мові немає повного еквівалента, але серед часткових можна виділити: «ранній птах» (з компонентом-зоонімом), «хто рано встає, тому Бог подає» (без компонента-зооніма).

Розглянемо більше фразеологізмів із компонентом-зоонімом 鸟 (птах) в українській мові: велика птиця (впливова людина), тільки пташиного молока нема (про повний достаток), стріляний горобець (про досвідчену людину). На наведених прикладах бачимо, що в китайській мові зоонім «птах» несе у більшості негативну

конотацію. В українській мові навпаки, птахам в більшості приписують позитивні якості.

Зоонім 牛 (бик) в українській мові насамперед асоціюється із роботою та працьовитістю. В українській мові існує два повних відповідники китайському виразу 做牛做马, в яких образи вола та коня використовуються окремо: «працювати як віл», «працювати як кінь». Образ бика пов'язаний із грубою силою, звідки беруть початок фразеологізми на означення як зовнішності, так і особливостей характеру людини, що переважно збігається в китайській та українській мовах. Корова (але не бик) для китайського мовця доброзична, покірна, старанна, корисна. Бик у китайських фразеологізмах символізує настирливість і впертість, тяжку працю. Це носить дещо негативний відтінок, на відміну від образу бика або вола в українській культурі. Однак у китайській фразеології бик також наділяється такою рисою як майстерність, професіоналізм, що не характерно для української. Розглянемо фразеологічну одиницю 目无全牛 (mù wú quán niú) – дивитися на бика (вола) не тільки як на єдине ціле. Витоки цієї фразеологічної одиниці походять із притчі про Чжуан-ци, який наскільки став майстром своєї справи м'ясника, що навіть не затуплював ножа, коли розділював тушу. В українській культурі можна передати агресивну поведінку людини на основі проведення паралелі з поведінкою тварини – розлючений як бик.

Лисиця в китайській культурі позначає хитру, але боягузливу людину (ту, що прикривається ім'ям сильних світу цього). Також образ лисиці тісно пов'язаний із перевертнями в китайській культурі. Як і в українській мові, більшість фразеологічних одиниць китайської мови сформувалися у текстах казок, міфів, історичних оповідань, класичних віршованих і прозових творів. В українській культурі лисиця є теж канонічним образом обманниці, але аналізуючи фразеологізми двох мов, можна виокремити певні різні відтінки значень. Китайському виразу 狐群狗党 (група лисиць, згряя собак, обр. група злочинців) є сучасний український

еквівалент «згряя гієн», хоча гієна і не є типовим представником української фауни. Лисиця майже ніколи не згадується в українській мові у складі зграї або у парі, як правило, цей зоонім використовується в однині. У китайській та українській мовах зоонім «лисиця» має схоже значення та переважно негативну конотацію, проте в українській мові лисиця може ще уособлювати жіночність та красу (шуба хороша, та повадочка погана; з лисиці лиш кожух добрий).

У зооніма «вовк» багатший варіативний ряд семантичних конотацій представлено в українській мові. Проаналізувавши семантику наведених фразеологізмів, бачимо, що зоонім «вовк» у китайській мові має чітку негативну конотацію, називаючи головним чином людей зі злим характером або злими вчинками. В українській мові зоонім «вовк» теж має загально негативний образ, але також може використовуватися для опису досвідченої людини («старий вовк») із позитивним відтінком значення, а також для опису людей, що живуть по спільним правилам («з вовками жити – по-вовчи вити»), що має нейтральну семантичну конотацію. Значення фразеологізму 引狼入室 збігається з українським «пригріти змію на грудях»: виявляти турботу про того, хто потім віддячує злом; для 狼子野心 в українській мові є еквівалент «скільки вовка не годуй, а він все одно у ліс дивиться»; 狼前虎后 – найближчим за значенням фразеологічним відповідником в українській мові можна вважати «біда біду перебуде, одна мине, десять буде» (без компонента-зооніма). Для фразеологічної одиниці 狼心狗肺 можна дібрати такий відповідник як «вовк в овечій шкурі», який також має негативне значення та характеризує людину як підступного шахрая. Про хитру та злісну натуру вовка також свідчить така одиниця як «вовк вівці не товариш».

Зоонім «змія» в обох культурах закріпився як негативний символ. У українській традиції змія може представляти зло та небезпеку. Це відображено в народних казках, де змії виступають як злиденні створіння, які слід уникати. Змії також можуть бути

пов'язані з природними силами. Вони символізують сили землі та води, а їхня присутність може викликати як погодні явища, так і різні природні явища. Хоча обидві культури можуть мати елементи, які пов'язані зі зміями як злими чи небезпечними сутностями, китайський підхід частіше надає позитивне значення цьому символу: у китайських міфах та легендах є згадування змія як захисника або мудреця. Найближчими за семантикою фразеологізмами до 引蛇出洞 можна вважати «вивести на чисту воду», «брати за горлянку». Розглянемо фразеологізм 人心不足蛇吞象 – людина, чиє серце не сповнене задоволення, подібний до змії, яка намагається проковтнути слона (про дуже жадібну людину). Вживається також у значенні неможливої справи. У межах фразеологічної одиниці подається порівняння за фізичними даними змії (蛇) та слона (象). На основі протиставлення фізичних параметрів цих тварин підкреслюється неможливість певної дії, оскільки, звичайно, змія не може проковтнути слона. Головна фенотипічна ознака слона, його розмір, метафорично трансформується у свого роду інструмент для опису особистісних характеристик людини або якихось грандіозних справ. В українській мові є декілька влучних відповідників для цієї фразеологічної одиниці. Насамперед це фразеологізм «журавель у небі», який є частиною виразу «краще мати синицю в руках, ніж журавля в небі». Цей вираз позначає неможливу мрію, або щось цінне, значне. Таким чином, семантичні конотації зооніма «змія» в китайській та українській мовах, як правило, збігаються. У складі фразеологічних одиниць зоонім «змія» закріпив негативний образ, уособлюючи зло та зраду.

Багато фразеологічних одиниць містять декілька зоонімів, які мають діаметрально протилежну характеристику, як-от раніше нами розглянуті образи змії та дракона. Змія та дракон дуже сильно відрізняються за своїми символічними культурними значеннями. Змія, що має негарну славу, протиставляється дракону, який символізує велич та благородство (龙头蛇尾, 蛇化为龙, 一龙一蛇). За тим

же принципом можна виділити зооніми, що містять антонімічні образи тигра й собаки (画虎不成反类犬), слона й собаки (狗嘴里吐不出象牙), слона та змії (人心不足蛇吞象) тощо.

Зоонім «риба» у китайській культурі є позитивним символом щастя та достатку. В українській традиції риба також є добрим символом, образом певного способу життя («як риба у воді»), здоров'я («будь же, дочко, здорова як риба» – І. Нечуй-Левицький), поведінки («ловити рибку в каламутній воді») тощо. Може мати також нейтрального значення («ні риба, ні м'ясо», «німий як риба»). Додатково слід зазначити, що у християнській символіці риба асоціюється із Ісусом Христом. Також, зоонім риба – 鱼 може позначати особливості зовнішності. Розглянемо наступний приклад: 鱼尾细纹 (yúwěi xìwén) – тонкі зморшки, що йдуть від куточків очей, рота. Слід звернути увагу на те, що на відміну від китайців, які порівнюють зморшки з риб'ячими хвостами (鱼尾), українці в свою чергу порівнюють їх з лапками домашнього птаха – «гусячими лапками».

Тигр – хитрий, лютий хижак, що володіє величезною силою. Для китайців він символізує міць, безстрашність і життєву силу, тому його використовували як символ захисту від злих духів, вішаючи його зображення біля дверей. Тигр відповідно до традиційної китайської культури має такі риси: владний, серйозний, сильний, успішний, голодний, але водночас величний та граціозний. 入虎穴 буквально перекладається як «увійти в лігво тигра», в значенні «наражатися на небезпеку». На українську мову ми можемо перекласти цей фразеологізм наступним відповідником – «дивитися у вічі небезпеці». 笑面虎, буквально «усміхнений тигр». Ця фразеологічна одиниця використовується для позначення лицемірної людини. В українській мові ми можемо підібрати такі відповідники для передачі сенсу цієї фразеологічної одиниці в українській мові: «вовк в овечій шкірі», «Янус дволикий». Із досліджених виразів, що мають в своєму складі зоонім «тигр», переважна більшість має негативне емоційне

забарвлення, оскільки образ тигра пов'язаний з чимось небезпечним і ризикованим. Для української мови символ тигра є нетиповим, тому при перекладі фразеологічних одиниць їх зоонімом «тигр» з китайської мови сенс будуть передавати типові українській культурі зооніми-символи, такі як вовк або ведмідь.

У китайській культурі дракон вважається одним з найважливіших та найшанованіших символів, одним із центральних образів-символів китайської міфології. У Стародавньому Китаї люди намагалися за допомогою міфів пояснити навколишній світ, витлумачити явища природи, дракон так стає символом доброго початку ян і асоціюється зі стихією води. Символ дракона схожий із тигром у деяких аспектах (сила, влада, могутність), але на відміну від нього, дракону приписується більше позитивних якостей. Дракон, як символ, вбирає в себе цілий ряд важливих значень, таких як імператорська влада, чиста енергія, вдача, сила природи. Дракон історично вважається символом імператорської влади та духовного об'єднання китайського народу. Трон китайського імператора називався «троном дракона», а імператорські шати мали драконовий паттерн. Також, ті, хто мав право користуватися драконовими символами в своїй обладунковій символіці, визнавалися особами імператорського чи високого статусу. На відміну від західної культури, у китайській традиції дракон не є страшною чи зловісною істотою, а, навпаки, він асоціюється із добробутом та позитивною енергією, вдачею та силою стихій. Також дракон – це символ просвітлення та мудрості: Конфуцій у тексті «三子問» порівнює дракона із довершеномудрою людиною, відрізнення якої від звичайних людей подібне відрізненню дракона від інших тварин (Csikszentmihalyi, Mark, 2002). Дракон як символ у китайській культурі сприймається як могутнє та благословенне створіння, що несе позитивні значення для народу та вважається важливим елементом його ідентичності. Дракон є унікальною реалією, аналогу якої в українській мові нема, і оскільки для китайської культури зоонім «дракон» та конотація, яку він виражає не є типовою, ми не можемо дібрати фразеологічні

одиниці, які б точно відображали сенс оригіналу.

Зоонім «кінь» у китайській мові символізує завзятість, працелюбність, швидкість, політ думок та фантазії. Не рідко зустрічається у чен'юй та інших фразеологічних одиницях на військову тематику (马放南山, 秣马厉兵). Розглядаючи фразеологічну одиницю 骑马找马 в контексті «шукати кращого», можна дібрати наступний фразеологічний відповідник в українській мові: «риба шукає де глибше, а людина – де краще». 走马观花, що дослівно перекладається як «милуватися квітами на ходу (коня)», означає робити щось поспіхом, мигцем. В українській мові ми дібрали еквівалент «галопом по європах», якому вдалося зберегти зв'язок із зоонімом «кінь». Зоонім «кінь» – приклад слова-символа тварини, що має здебільшого позитивну конотацію, образ коня пов'язується з доброю вдачею, волею, силою та вірністю (犬马之劳 буквально означає «служити будь-кому як собака і кінь», тобто найбільш співзвучному українському фразеологізму «служити комусь вірою і правдою», або окремим фразеологізмам «вірний як собака», «вірний як кінь»).

У китайській культурі заєць (兔子) традиційно асоціюється з довголіттям і щасливим життям. У фразеологізмах китайської мови заєць часто виступає хитрою та кмітливою твариною. В українській фразеології заєць характеризується більше в аспекті фізичних особливостей і можливостей (вбився у ріст, як заєць у хвіст (малий, короткий), волом зайця не доженеш (швидкий)) або з точки зору слабкої людини (і заєць тоді смілий, коли лев у клітці; ганяють, як зайця; величається, як заєць хвостом). Отже, заєць в культурах обох народів може мати різні символічні відтінки, а його образ може використовуватися для передачі різних ідей і понять у мові.

У китайській та українській культурах образ-символ «баран/вівця» носить схожі конотації та асоціації. Баран/вівця (羊) – цінна у господарстві тварина, тому в

обох мовах є фразеологічні одиниці, що відзначають це (золоте руно, 羊毛出在羊身上). У той же час вівці та барани – це біологічні жертви сильніших хижаків, тому у фразеології ці зооніми символізують смиренних жертв (羊入虎口; іти, як баран на заклання). В українській культурі цей зоонім може мати різноманітний символізм у залежності від контексту. Частим є наратив про барана як вперту, легкообманливу чи недалекого розуму особу (дивиться, як баран на нові ворота; впертий як баран; молодець проти овець, а проти молодця і сам вівця).

Символізм зооніму «свиня», згідно з нашими спостереженнями, збігається у китайській та українській культурах. Він може вказувати на потворну зовнішність (свине рило; товстий як боров; 猪八戒戴花儿 — 丑美), на тупість (свиня під дубом; звідки свині знати, що таке корали; 猪油蒙了心) або на дурну компанію (свинота; 猪朋狗友).

Зоонім «собака» є одним із найбільш неоднозначних і контрастних символів у китайській та українській культурах. З одного боку, порівнюючи когось із собакою, китайці передусім хочуть підкреслити позитивні риси характеру, наприклад: 狗的可靠/象狗一样的忠诚/犬马之劳, в українській мові ця фразеологічна одиниця перекладається як «собача вірність»; собака є символом вірного супутника і друга людини: 狗不嫌家贫 дослівно «собака не цурається бідності свого дому», в українській найближчий аналог цього виразу буде звучати як «мати дитині ніколи не здається негарною»; 狗也记得昔日的恩情 – і собака старе добро пам'ятає. Собака була важливим компаньйоном людини на полюванні, що також відобразилося на фразеології обох мов (没有狗, 就逮不着兔子; 声色犬马; із собаками не спіймати). Собака в Китаї вважається щасливою прикметою. Наприклад, якщо на чиємусь порозі з'являвся собака, то хазяїн тієї хати з радістю брав її до себе, бо в Китаї існує такий вислів: «кішка приносить бідність, а собака приносить багатство» (猫来穷,

狗来富). З іншого боку, зооніму «собака» приписують ряд негативних характеристик, до яких можна віднести агресивність (дражнити собаку, злий як собака, 象狗一样凶恶的人), галасливість (鸡飞狗上墙, собача гризня), нахабність (狗胆包天, причепився як собака), відсутність власної думки (够拿耗子, 狗仗人势, вішати усіх собак на...) та навіть дурість (狗头军, скажений пес, як собаці п'ята нога). Собака також може бути прикладом низького соціального рівня, злиденного існування (狗急跳墙 – про загнану у глухий кут людину; ганяти бліх – бути без роботи). У китайській міфології є дух собаки і Тянь-гоу, що за одним трактуванням є добрим, оскільки стереже ворота до раю та своїм лаєм відлякує лиходіїв, а за іншим – злим, оскільки своєю появою (у вигляді падаючої зірки) накликає біду, а також їсть хлопчиків, сонце та місяць. Тож у стародавній китайській картині світу собаки займали вкрай низьке становище і зараховувалися до нечистих істот, до того ж у народній свідомості часто ототожнювалися з диявольськими силами. Перші коментатори Біблії дотримувалися негативної думки про собаку, як про нечестиву тварину. Пізніше автори почали проявляти співчуття до життя собаки, і стали з'являтися вирази: голодний як собака; втомився як собака; життя собаче, зате слава козача. Аналізуючи ці фразеологізми, ми можемо дійти висновку, що в обох мовах зоонім «собака» має як позитивні, так і негативні відтінки значення, але фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом собака 狗 в більшості випадків постає негативним символом.

Образ-символ «слон» у китайській та українській культурі має різноманітні конотації та асоціації. У китайській культурі слон визначається як символ мудрості, сили та довголіття. В азійському мистецтві та фольклорі слон часто з'являється як позитивний образ. Наприклад, в китайському мистецтві можна побачити зображення слонів як об'єктів декору з вірою в їхню природну силу та захист. Крім того, у китайській міфології слон асоціюється із багатством. «Слон» - рідкий символ для

української культури, оскільки ця тварина не є типовою для української фауни, але зоонім може з'являтися у різних за семантичним навантаженням фразеологізмах. З одного боку, символ слона може визначати велич, могутність і силу, що може бути позитивним аспектом (задоволений як слон, сильний як слон), а з іншого боку, може існувати стереотип про нелегкість управління великими силами або нерозсудливість, що може викликати негативне ставлення до цього образу через певний контекст (важкий як слон, слон у посудній лавці). Різниця у сприйнятті символу «слон» полягає у відношенні до цього символу, що розкриває глибокі культурні особливості в обох культурах.

«Мавпа» у китайській культурі має складний образ, часто асоційований із розумом, винахідливістю та енергійністю. Мавпа являє собою символ гнучкості думки та спритності, часто виступає в мистецтві та літературі як персонаж, що викликає усмішку та радість. Українська культура може мати різні сприйняття образу мавпи. З одного боку, мавпа асоціюється з жартами та веселощами, а з іншого боку, інколи у висловах або фразеологізмах вказується на безглуздя. У залежності від контексту, сенс, що несе символ «мавпа», може змінюватися. 沐猴而冠 (mù hóu ér guān) – «вимити мавпу та надягнути їй капелюха», що позначає людину, яка є хвалькуватою, але сама з себе нічого не представляє. В українській мові ми можемо дібрати такі відповідники: убрався в жупан і думав, що пан; голе і босе, а голова у вінку. 五马六猴 (wǔmǎ liùhóu), що означає некеровану людину, що не знає дисципліни: в українській мові можна виділити такий відповідник як «мавпа з гранатою». Отже, в китайській культурі зоонім «мавпа» може характеризувати як поведінку людини, так і її особисті риси характеру, переважно негативні. Слід, зазначити, що для української культури зоонім «мавпа» не є звичним, тому слід перекладати або за допомогою опису значення фразеологізму, або підбираючи фразеологічну одиницю, яка має схоже значення.

Щура (老虎) в багатьох азіатських країнах шанують як символ багатства (адже

пацюк не житиме там, де нічого їсти) та ощадливості (скнару в Китаї називають «грошовим щуром»). У китайській міфології щур є справжнім героєм, що він приніс людям рис і навчив його вирощувати. Незважаючи на це, у фразеологічних одиницях китайської мови відображена буденна сторона взаємодії людини та щурів як шкідників (老鼠过街, 人人喊打; 胆小如鼠), боягузливих та нікчемних. До виразу 老鼠过街, 人人喊打 можна дібрати український еквівалент «цап-відбувайло». В українському розумінні щур розумний та хитрий («корабель, що тоне, першими покидають пацюки»).

Додатково розглянемо символізм зооніму «кіт» 猫 у китайській та українській фразеології. Китайський народ ще у давні часи відмічав зв'язок котів із потойбіччям, їхню можливість до перевтілень та самобутній характер. Коти і кішки майже повсюдно символізують мудрість, ясновидіння, кмітливість, уважність, чуттєву красу, жіночу злість. Крім того, кішка вважалася священною твариною і розглядалася в якості покровителя шовківництва, захисницею будинку від злих сил. Але, що дивно, в китайській фразеології образ кішки рідко буває позитивним. З одного боку, кішку вважають берегинею дому, символом родючості і довголіття, чие зображення вважалось приносить щастя, а з іншого боку, кішка в уявленнях давніх китайців пов'язана з іншим світом, зі світом мертвих, мається зі злими силами і здатністю приймати будь-які форми, спілкуватися з духами. 猫鼠同眠 (māo shǔ tóng mián) – тут зооніми «кіт» та «миша» символізують спільників у якійсь нечесній справі. Тому, на українську мову ми можемо перекласти цей фразеологізм як «рука руку миє». Зоонім «кіт» в українській культурі сприймається в позитивному ключі, тому підібрати повний відповідник із збереженням компоненту-зооніму для перекладу на українську мову важко. Натомість, славу нечесних тварин мають зооніми «лисиця», «вовк» тощо. Виразу 别猫哭老鼠 відповідником є «лити крокодилячі сльози», що означає лицемірно та нещиро співчувати комусь. Можна помітити, що для передання негативної конотації в парі знову використовуються

зооніми «миша/щур» та «кіт». Тому, виходячи з вище наведених прикладів можна сказати, що ця пара тварин в китайській культурі має суто негативне значення.

Досліджуючи лінгвокультурні особливості зоонімів як символів у китайській та українській мовах, ми помітили, що навіть у тому випадку, якщо образ тварини пов'язаний з позитивним до неї ставленням (наприклад, щур символізує багатство, собака – вірність тощо), то порівняння з нею все одно матиме негативне значення.

Також ми поділили усі досліджені зооніми на три групи:

- 1) Зооніми, чий символізм співпадає в китайській та українській культурі: 鸟, 蛇, 羊, 猪, 猴子;
- 2) Зооніми, чий символізм не співпадає в китайській та українській культурі: 鱼, 鹤, 老虎, 龙, 老鼠, 兔子, 大象;
- 3) Зооніми, чий символізм частково співпадає в китайській та українській культурі: 牛, 狐狸, 狼, 鸡, 马, 狗.

Найбільша схожість виявилася при сприйнятті образів птаха, змії, вівці, свині та мавпи. В обох лінгвокультурах птах – це символ кохання, змії – уособлення зла та підступності, вівці покірні, свині дурні та страшні, а мавпи неслухняні. Найбільшу різницю у сприйнятті видно в образах риби, щура, журавля, дракона, тигра, зайця та слона. Образи корови/бика/вола, лисиці, вовка, курки, коня та собаки по багатьом пунктам збігаються в двох мовах, але у той же час мають унікальні додаткові значення, не властиві іншій культурі.

Таким чином, у китайській та українській мовних картинах світу фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом займають важливе й особливе місце, оскільки тварини певною мірою є багато в чому дзеркалом людської поведінки, її вчинків. Вивчаючи фразеологію в лінгвокультурному аспекті, ми можемо підкреслити загальне та національно-специфічне в менталітетах двох народів, а також посприяти кращому розумінню між китайською та українськими культурами.

Висновки до Розділу 3

Компонент-зоонім у складі фразеологічної одиниці має яскраво виражену національно-культурну специфіку, яка зумовлює його асоціативні зв'язки та при використанні його щодо людей надає певного значення.

Аналізуючи класичну класифікацію китайських фразеологізмів Ма Гофаня, Сунь Вейчжана та Сюй Го-цина, ми дійшли висновку, що фразеологізми із компонентом-зоонімом повністю підлягають цій систематизації, адже у словниках ми знайшли відповідники до кожного типу фразеологізмів. Також для експерименту ми розглянули класифікацію українських фразеологізмів, складену науковицями Франчук та Поздань, та дійшли висновків що її можна використовувати для китайських фразеологізмів включно. Також ми запропонували власний варіант класифікації фразеологічних одиниць, що містять компонент-зоонім у китайській мові.

Переходячи до дослідження семантичних конотацій фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом, варто зазначити що зумовлені вони насамперед наявністю в них емоційного компонента. Це пояснюється тим, що оцінка людиною якогось явища в межах семантики фразеологічної одиниці, як правило, тягне за собою емоційне ставлення, переживання. У цьому аспекті зооніми можуть нести негативне, нейтральне та позитивне значення. Проаналізувавши 20 зоонімів у складі 100 фразеологічних одиниць, ми підрахували, що 51% фразеологізмів мають негативну конотацію, 21% позитивну та 28% нейтральну.

У процесі культурної інтерпретації фразеологізмів провідна роль належить словам-компонентам, які розуміються як культурні знаки, оскільки є іменами реалій. Склад фразеологізму розчленовується на символічні знаки, і як символ, тварини вбирали в себе людські атрибути та якості.

Ми виокремили основні зооніми-символи сучасної китайської мови і зробили порівняльний аналіз їхнього культурного коду із українськими еквівалентами. Вивчення фразеології в лінгвокультурному аспекті важливо для розуміння загального та національно-специфічного в менталітетах двох народів.

Таким чином, українські і китайські фразеологізми з компонентом-зоонімом мають свою специфіку, яка визначена культурою і національним менталітетом. При перекладі фразеологізму на іншу мову слід враховувати сумісність культурних смислів, зашифрованих в них.

ВИСНОВКИ

Термін «зоонім» вважається у мовознавстві порівняно новим, а відтак конкретного визначення до нього у науковій спільноті ще не сформулювалося. Як правило, до зоонімів відносять систему назв реальних тварин, що сформувалася у різних етносів і реалізується в традиційному мисленні носіїв мови. Спорідненими до зооніма термінами, що часто фігурують у наукових працях з теми, є: зооморфізми, зоотропи, зоосемізми, фаунізми, біоніки, анімалізми тощо.

Люди здавна ототожнювали себе із тваринами, знаходячи спільні риси в різних аспектах. Набуваючи оцінної та емоційної конотації, зооніми проходили процес метафоризації, що зробило їх вдалим компонентом фразеологічних одиниць. Фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом можуть відображати такі характеристики людини, як зовнішній вигляд, характер, інтелектуальні особливості, особливості поведінкових реакцій, соціально-рольові характеристики, соціальні стосунки та соціальну оцінку. Перенесення значення найменування за подібністю досі є одним з найбільш розповсюджених способів формування фразеологізмів.

Велика кількість фразеологізмів з компонентом-зоонімом має повні або часткові еквіваленти в інших мовах. Збіг уявного відображення реальної дійсності у носіїв різних мов називається «культурною універсалією». Разом з тим, багато зоонімів містять відтінки значень, зрозумілі тільки носіям окремої лінгвокультури.

Конотації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом зазвичай пов'язані з експресивним компонентом, який декодується за допомогою лексичних інтенсифікаторів, що виражають більшу, в порівнянні з нормою, ступінь ознаки.

У цьому контексті, фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом китайської мови складають особливий науковий інтерес через неповторні особливості їхньої структури, функціональність та конотативну варіативність.

У лексичному складі будь-якої мови світу зооніми являють собою досить специфічний пласт. Через призму зоонімів можливо виявити відмінності в

національних культурних уявленнях, психологічних, ментальних і соціальних особливостях і різноманітних звичаях, властивих культурі в цілому. Зооніми як мовні одиниці володіють значним інформаційним потенціалом і можуть виконувати різні функції в мові.

При перекладі фразеологізмів із компонентом-зоонімом найчастіше вживається описовий переклад, оскільки фразеологічні одиниці тісно пов'язані із культурною та мовною системою оригіналу, а зооніми часто виступають реаліями – словами, які позначають різного роду предмети матеріальної та духовної культури, що властиві тільки даній лінгвокультурі.

Фразеологізми китайської мови мають яскраво виражену національну самобутність. В їх основі лежать факти, явища, події, що відносяться, як правило, до історії, культури, побуту, традицій та звичаїв китайців. Незнання тих чи інших реалій, зоонімів включно, призводить до неправильного розуміння цілісного переносно-образного значення висловлювання, порушує процес комунікації.

Аналізуючи класичну класифікацію китайських фразеологізмів Ма Гофаня, Сунь Вейчжана та Сюй Го-цина, ми дійшли висновку, що фразеологізми із компонентом-зоонімом повністю підлягають цій систематизації, адже у словниках ми знайшли відповідники до кожного типу фразеологізмів. Також для експерименту ми розглянули класифікацію українських фразеологізмів, складену науковицями Франчук та Поздань, та дійшли висновків що її можна використовувати для китайських фразеологізмів включно. Також ми запропонували власний варіант класифікації фразеологічних одиниць, що містять компонент-зоонім у китайській мові.

Переходячи до дослідження семантичних конотацій фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом, варто зазначити що зумовлені вони насамперед наявністю в них емоційного компонента. Це пояснюється тим, що оцінка людиною якогось явища

в межах семантики фразеологічної одиниці, як правило, тягне за собою емоційне ставлення, переживання. У цьому аспекті зооніми можуть нести негативне, нейтральне та позитивне значення. Проаналізувавши 20 зоонімів у складі 100 фразеологічних одиниць, ми підраховали, що 51% фразеологізмів мають негативну конотацію, 21% позитивну та 28% нейтральну.

У процесі культурної інтерпретації фразеологізмів провідна роль належить словам-компонентам, які розуміються як культурні знаки, оскільки є іменами реалій. Склад фразеологізму розчленовується на символічні знаки, і як символ, тварини вбирали в себе людські атрибути та якості.

Ми виокремили основні зооніми-символи сучасної китайської мови і зробили порівняльний аналіз їхнього культурного коду із українськими еквівалентами. Вивчення фразеології в лінгвокультурному аспекті важливо для розуміння загального та національно-специфічного в менталітетах двох народів.

Таким чином, українські та китайські фразеологізми з компонентом-зоонімом мають свою специфіку, яка визначена культурою і національним менталітетом. Перекладаючи фразеологізми іноземною мовою, слід враховувати сумісність культурних смислів, зашифрованих в них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Баган, М. (2021). Конотації зоонімів у сучасному молодіжному мовленні і традиційній українській лінгвокультурі: константи і динаміка сприйняття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 51-56.

Вайнрайх, У. (1972). Одномовність і багатомовність. *Нове в лінгвістиці*, (6), 25-60.

Войцехович, І. (2007). Практична лексикологія сучасної китайської. *Схід-Захід*, с. 509.

Георгієва, С. (2006). Пізнання культури через фразеологію. Слово. Фраза. Текст. *Наука*, с. 203.

Головня, А. (2011). Зоонім як складова порівняння на позначення рис характеру людини. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах*, 57-60.

Іванова, Є. (2011). Лексикологія та фразеологія сучасної англійської мови. Навчальний посібник для студентів вищої професійної освіти. *Академія*, 252.

Калініченко, А. (2020). Китайські фразеологізми з компонентом-зоонімом семантика, структура, типологія, 95.

Карпенко, О. (2010). *Когнітивна ономастика. Посібник*. Одеса: «Фенікс», 158.

Каян, І. (2005). Фразеологічні синоніми у сучасній англійській мові (на матеріалі фразеологізмів з компонентом-зоонімом). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 103.

Кочерган, М. (2003). Загальна мовознавство. *Академія*, 464.

Кроль, Ю. (1969). Досвід класифікації та опису структури пекінських приказок сехоуюй. *Жанри та стилі літератур Китаю та Кореї*, 203.

- Куранова, С. (2012). Основи психолінгвістики. *Альма-матер*, 208.
- Миронюк Л. (1987). *Семантическая типология славянских зооморфических глаголов*. Днепропетровск: Науч. Кн.
- Ніколаєнко, К. (2018). *Мовна репрезентація анімалістичної символіки в німецькомовній та україномовній лінвокультурах у перекладацькому аспекті*. (Дис. маг. філ. наук). Національний технічний університет України Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. Київ.
- Огольцов, В. (1978). Стійкі порівняння у системі української фразеології, 159.
- Оліферук, Н. (2023). Функціонально-семантичні особливості зооніма 蛇 у фразеологізмах сучасної китайської мови, 26.
- Оськіна, Н. & Нікітіна, Т. (2020). Ченьюй-зоонім як засіб опису особистості людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 113-116.
- Реуцька, А. (2021). Зооморфні метафори у фразеологічних та паремійних одиницях китайської та української мов: структура, семантика, функція, 96.
- Руснак, В. (2011). Зоосемічні фразеологічні одиниці як носії національно маркованої вторинної номінації. *Наукові записки*, 329-336.
- Семенова, О. (2018). Семантико-прагматичні особливості зоофразеологізмів. *Закарпатські філологічні студії*, 112–115.
- Сіманчук, Н. (2021). Орнітоніми сучасної китайської мови: структура, семантика та функціонування, 82.
- Торчинський, М. (2009). Структура онімного простору української мови. *Частина II. Функціонування власних назв*, 374.
- Торчинський, М. (2010). Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови, 502.

Хун, Б. (1999). Національно-культурна специфіка фразеологізмів. *Фразеологія в контексті культури*, 305-310.

Цуй, К. & Цуй, Г. (2006). Фразеологізми з анімалістичним компонентом у китайській мові. *Українська орієнталістика*, 91–101.

Brown, D. (2004). Людські універсалії, людська природа і людська культура. *Daedalus*, 133(4), 47-54.

Csikszentmihalyi, M. (2002). Confucius and the Analects in the Han.

徐国庆. (1999). 现代汉语词汇系统论, 北京: 北京大学出版社, 306

马国凡. (1962). 成语简论. 辽宁人民出版社, 72

姚鹏慈. (1995). 漫谈成语的双关. *修辞学习*, 23-24

倪宝元. (1989). 成语的套用. *语言教学与研究*, 160

房玉清. (1994). 实用汉语语法. 北京: 北京语言学院出, 196

贾演淮. (1998). 外国人实用汉语语法. 北京, 华语教学出版社

温端政. (2008). 新华歇后语词典. 商务印书馆, 658

夏征农. (2003). 大辞海: 语言学卷. 上海辞书出版社.

谢慧玲. (2011). 现代汉语中的熟语研究, 159.

邢福义. (1991). 现代汉语. 高等教育出版社.

姚锡远. (1998). 熟语的种属地位及其定义域. *汉字文化*, 38–42

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

王剑引. (1994). 中国成语大辞典. 上海: 上海辞书出版, 198

姚铁军. (2006). 谚语词典. 上海大学出版社.

温端政. (2009). 现代汉语惯用语词典. 上海辞书出版社.

孙洪德 (2011) 汉语俗语词典

简历

本硕士论文致力于研究作为现代汉语短语单位一部分的动物性词汇的结构、语义和功能。

论文选题的现实意义在于，在语言不断发展的背景下，有必要对现代汉语中的“动物词”进行新的研究，以更新关于这一广泛词汇层的结构、语义和功能的数据。该著作注重研究现代动物词的内涵、功能及其语言文化影响。对现代汉语中动物词的结构、语义和功能进行全面的、与时俱进的研究，将有助于更详细地描绘现代汉语使用者的世界。

本研究旨在探讨现代汉语中动物词的结构、语义和功能特点。

为了实现这一目标，我们确定了以下任务：

- 1) 分析国内外学者研究动物词基础；
- 2) 收集和分析现有的动物词分类；
- 3) 分析母语为汉语的现代人用词中 动物词 的语义内涵；
- 4) 研究动物词 在现代汉语短语单位构成中的作用；
- 5) 通过对现代汉语短语单位的语义分析的特殊民族文化特征。

论文的研究对象是现代汉语的动物词组词汇，研究课题是现代汉语中“动物词”的结构、语义和功能。

所获成果的科学新颖性在于，随着现代汉语民族文化内涵的确立，对现代汉语动物语词汇的结构、语义和功能的研究变得现实和复杂。

鉴定工作的实际意义在于，其成果将有助于翻译学、文学理论、比较语言学、词典学等一般理论的研究，也将成为进一步研究汉语动物学的基础。本资格作品可

作为高等院校以下专业学生的教学材料：可作为高等院校以下专业学生的教学材料：“语言学（语言和文学）”、“语言学（翻译）”。

论文结构：论文由目录、引言、三章及每章结论、全文结论、参考文献列表、附录和简历。

汉语动物词具有鲜明的民族特色。它们以事实、现象和事件为基础，通常与中国人的历史、文化、生活、传统和习俗有关。对包括动物在内的某些现实情况的无知，会导致对语句整体形象意义的误解，扰乱交际过程。在这种情况下，有必要研究语言文化，以建立国际对话，进一步研究文化的特殊性及其互动。

通过分析汉语词组的经典分类法，我们得出结论：具有象征意义的词组完全适用于这一系统化分类法，因为我们在词典中找到了每一类词组的对应词。为了实验起见，我们还研究了乌克兰语短语单位的分类，并得出结论认为它也可用于汉语短语单位。我们还提出了自己的汉语中含有动物词的短语单位分类法。

在研究带有动物词成分的短语单位的语义内涵时，应该注意到它们主要是由其中的情感成分引起的。这是因为人对短语单位语义中的现象的评价通常包含情感态度和体验。在这方面，动物地名可以有消极、中性和积极的含义。通过分析 100 个短语单位中的 20 个动物语地名，我们计算出 51% 的短语单位具有消极含义，21% 具有积极含义，28% 具有中性含义。我们确定了现代汉语的主要词组符号，并对其文化代码与乌克兰语的对应词组符号进行了比较分析。从语言和文化方面研究短语对了解两个民族心理的普遍性和民族特殊性非常重要。

因此，乌克兰语和汉语中带有动物词成分的短语单元有其自身的特殊性，这是由文化和民族心理决定的。在将一个短语翻译成另一种语言时，应考虑到其中所包含的文化含义的兼容性。

Додатки

Зоонім	Фразеологізм	Конотація
鸟	比翼鸟	Позитивна
	笨鸟先飞	Негативна
	穷鸟入怀	Негативна
	鸟尽弓藏	Негативна
	惊弓之鸟	Негативна
牛	牛鬼蛇神	Негативна
	做牛做马	Нейтральна
	泥牛入海	Нейтральна
	屠所牛羊	Негативна
	老牛破车	Негативна
	牛人	Позитивна
狐(狸)	露出狐狸尾巴	Негативна
	筒落狐狸	Негативна
	狐媚猿攀	Негативна
	狐潜鼠伏	Негативна
	狐群狗党	Негативна
	狐假虎威	Негативна
	狼顾狐疑	Нейтральна
狼	引狼入室	Негативна
	狼子野心	Негативна
	狼前虎后	Негативна

	豕突狼奔	Негативна
	狼狽为奸	Негативна
	狼吞虎咽	Негативна
	狼狽不堪	Негативна
蛇	引蛇出洞	Негативна
	地头蛇	Негативна
	蛇头鼠眼	Негативна
	蛇舌猎鼻	Негативна
	龙头蛇尾	Негативна
鱼	鱼跃龙门	Позитивна
	如鱼得水	Позитивна
	鱼龙混杂	Негативна
	水到鱼行	Позитивна
	三天打鱼，两天晒网	Нейтральна
鹤	孤鹤孤飞	Нейтральна
	鹤立鸡群	Позитивна
	鹤发童颜	Позитивна
	杳如黄鹤	Нейтральна
老虎	老虎屁股摸不得	Негативна
	老虎头上搔痒	Негативна
	虎头蛇尾	Позитивна
	虎头虎脑	Позитивна

	虎啸风生	Позитивна
龙	龙飞凤舞	Позитивна
	龙眉豹颈	Позитивна
	龙潭虎穴	Негативна
	属虎的上山, 属龙的下海	Нейтральна
	降龙伏虎	Позитивна
鸡	鸡飞狗跳	Негативна
	鸡犬不宁	Негативна
	鸡毛蒜皮	Негативна
	闻鸡起舞	Позитивна
	牝鸡司晨	Нейтральна
	呆若木鸡	Нейтральна
	杀鸡取卵	Негативна
	杀鸡儆猴	Негативна
马	马放南山	Нейтральна
	秣马厉兵	Нейтральна
	当牛做马	Негативна
	塞翁失马, 焉 知非福	Позитивна
	指鹿为马	Негативна
	天马行空	Позитивна

兔子	兔子尾巴—— 长不了	Негативна
	兔死狐悲	Нейтральна
	兔子不吃窝边 草	Нейтральна
	狡兔三窟	Позитивна
乌鸦	乌鸦嘴	Негативна
	天下老鸦一般 黑	Нейтральна
	鸦雀无声	Нейтральна
羊	羊毛出在羊身 上	Нейтральна
	羊入虎口	Негативна
	羊肠小道	Нейтральна
猪	猪突豨勇	Негативна
	猪八戒照镜子 — 里外不是人	Негативна
	猪八戒戴花儿 — 丑美	Негативна
	猪八戒戴头盔— 混充大将军	Негативна
	猪油蒙了心	Негативна
	猪狗不如	Негативна
	兔死狗烹	Негативна

狗	声色犬马	Нейтральна
	鼠窃狗盗	Негативна
	丧家之狗	Негативна
	狗头军师	Негативна
象	大象无形	Нейтральна
	人心不足蛇吞象	Нейтральна
	象简乌纱	Позитивна
	象牙塔	Позитивна
	狗嘴里吐不出象牙	Позитивна
猴子	猴子捞月	Негативна
	猴年马月	Нейтральна
	猴急	Негативна
老鼠	老鼠过街，人人喊打	Негативна
	马捉老鼠	Негативна
	胆小如鼠	Негативна
麻雀	麻雀虽小，五脏俱全	Позитивна
	闭塞眼睛捉麻雀	Позитивна
	螳螂捕蝉，黄雀在后	Позитивна

